Контрольный экземпляр

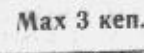
Массе а мехкий пролетареш, вIашагIкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадувл 1923 шера денз ◆ ЕРА, 11 АПРЕЛЬ, 1985 ШУ. ◆ № 43 (7078). ◆ Мах 3 кеп.

КПСС ЦЕНТРАЛЬНИ КОМИТЕТЕ

1985 шера 8 апреле КПСС Центральни Комитете новкъостий М. С. Горбачев, Г. В. Романов, В. И. Долгих, М. В. Зимянин, И. В. Капитонов, Е. К. Лигачев, Н. И. Рыжков вIашагIкхийтар промышленни объединенейн предприятейн, колхозий а, совхозий а, производственни бригадай кулгалхошца, специалисташцей Iилманхошцей. ВIашагIкхийттача дийцад карарча шерен бIарччача пятилеткан планаш толаме кхоачашъяра саготагIа дола дешаш, хIьта иштта КПСС XXVII съезд гаргакхоачача хана вай обществана хьалхашка латта лоархIамегIа дола экономически социальнни декхараш кхоачашдара наькъаши методаши.

ВIашагIкхетар хьалеллаш, КПСС ЦК Генеральни секретара М. С. Горбачева белгалдаьккхар, мехко йоаккхар бехктокхаме ха хилар. Из я доккхийча гIулакхийн лоархIамеча решенейн, карагIдийннарий кIоарга анализ ю а реалистически мах бу а, дIахьалхашкахьа ахара новкъарле еш йола проблемаши духьаленаши хьагучайоаха ха. ЧIоагIа хьинареча къахьегамахи маькарча уйлахи йиза хила еза из, цо халкъа боахама результаташ йоккхагIа хилийтар духьа шерра никъ хьабелла беза наьха инициативанеи творчестванеи.

ХIанз, парте XXVII съезда кийчо еча юкъагIа болх дикагIа вIаштIехьбаьккха хила беза, дерригa творчески низаши кхоачамаши сарцагIдаха деза экономически дегIаахара темпаш лакхъяра. Карара шу цхьа моллагIва тайпара дIадоладеннадац дукхача регионашка: бе-бе бахьанаш Iаьткъар — объективни а субъективни а. Теркал ца деш дита йиш яц, бакъдар аьлча, бирса дена Iа, цхьабакъда, цхьоалагIча квартала итогашта кIезига Iоткъам баьбац болх лерттIа вIаштIехьа ца баккхаро, дуккхача даькъе терко ца хиларо а, хIаьта цхьаццайолча моттигашка бехктокхам ца хетаро а. ХIанз керттерлар — тIехьадисар юха нийсделга, плана тIа мел оттадаь хIамаш кхоачашделга. Цу гIулакха хоадамболлаш лакхбе беза гIулакха хьалхара кадрай бехктокхам, организованность, дисциплина. ЛоархIаме да технико - экономически хьокхамаш лакхлара даькъе хьалха латтача промышленни предприятеша, колховаща, совхозаща, бригадаша Iоаяьча опытах пайда эцар.

ВIашагIкхийттача мегте гуччахьара къамаьл хилар дукххача актуальни дешаех лаьца. Белгалдаьхар, экономически дегIаахара дуккхача лостамашка шийтталагIа пятилетка овлангара деиз хувцам беш хила езилга. Городерча а юртарча а хIара къахьегама коллективо хIанззе а денз, шийпхе шера планаш кийчъеча хана, шийдолаш дола кхоачамаш парна юкъедахьанза, лаьрхIар кхоачашдара мел эшар теркалданза дарглац.

ВIашагIкхетаре дакъа лаьцараша чIоагIа уйла тIаяхийтар продукце дикал лакхъяра дешашта. Дуккхача предприятеша арахец морально къаенна машинаши оборудовании, хоатташ доаца халяъа эша товараш, цхьабакъда, из Iаткъац къаденнача хьисапагIа болх берий гIулакхашта. Белгалдаьхар, вай промышленностеи юрта боахамеи ерригача продукце дикал наьха санна лакхъяра тIадерзадаь эффективни гIулакхаш чакхдаханза дарг ца хилар, хIана аьлча, из Iалаьмате бокхха халкъбоахамеи политически лоархIам болаш да.

Боахама механизми управлении эргаьккха тоаяра гIулакхаш, йоахар вIашагIкхетаре дакъа лаьцараша. Къахьегама коллективай хьинари инициативеи ма могга дегIахкувлара тIадерзадар лоархIаме да. Керттерча лостамашта централизованни планировани чIоагI а еш, дIахо а бокъонца йола боахама расчет леррагIа юкъехахьа, предприятей, колхозий, совхозий бокъонаш шерье еза, цар бехктокхам лакхбе, уж дукхагIа шсай лоIамагIа хилийта, хIаьта иштта бухсоццаш хьахулараш доккхагIа хилийтар ца бола бIарччача коллектива санна, иштта хIара болхлочун а безам совбаккха беза.

ЦIенхаштта уйла гIаяхийта йоагIа юрта боахамеи цунца дувзаденна долча доакъойн материально - технически база дIахо чIоагIъяра, агропромышленний комплекса ерригача звеньяй эффективности бехктокхами лакхбара.

ХIанзарча хьалашка лакхлу къахьегама коллектива юххьанцарча ячейкай, производственни бригадай лоархIами бехктокхами. Массе мегте бригадашка низ боргбола, царех хIарапе боахама расчет йизза юкъекхухьаргйола, къахьегама овсаоле тIа-тIа лакхлургйола хьалаш вIаштIехьдаха деза.

ВIашагIкхийттача мегте цIенхаштта къамаьл хилар Iилма - технически прогресс мишта сихъергья, интенсификаце наькъа тIа сихагIа мишта доврглa, яхаш. Цу гIулакха белгаллоахар къамаьлаш даьраша, нерда заводаш хьалъяра ахча кIезигагIа дIаахийтанза, хIаьта капиталовложеней кергтера дакъа болх беш йола предприятеш технически кхы тIа а кийчъяргеи реконструкци яргеи хьежаданза, балха овсарле лакха йола хIанзарчун тайпара оборудовани дукхагIа арахецанза ягьяц. Темпаш тIа-тIа дукхагIъяр лакх а еш, дегIахкувла еза станкостроени, электроника, электротехника, приборостроени.

ХIанзерча хьалашка боахам лелабара система вIаштIехьъяккха еза хIара коллективо берригача къахьегамхоша шоай хьинарахи таронехи общественни производстве цун эффективность лакхъяра пайда ийбергболаш. Уж декхараш толамегIа кхоачашдергда партийни организацеша наха юкъе организаторски политически болх хьинарегIа бой, социалистически яхь дегIакхувле, производственни социальни дешаш пачхьалкхен, коллектива хIара къахьегамхочун хьалташ айхагIа дувзе.

ВIашагIкхетаре къамаьлаш дир: нн. Л. В. Радюкевича — В. И. Ленина цIерагIча Магнитогорски металлургически комбината директора; В. П. Кабаидзес — Ивановски станкостроительни производственни объединене генеральни директора; В. В. Библика — «Харьковский тракторный завод» яхача производственни объединене генеральни директора; Б. И. Колесникова — Норильски горнометаллургически комбината директора; А. А. Покусас — «Днепропетровский комбайновый завод» яхача производственни объединене генеральни директора; М. П. Будаевас — «Космос» яхача московски швейни фабрика директора; А. А. Шумске — Ставропольски края «Казьминский» колхоза председатела; А. И. Дубкос — Гродненски областа «Прогресс» яхача колхоза председатела; В. С. Чичерова — «Ленинградский металлический завод» яхача производственни объединене слесарий - сборщикий бригадира, кхыча новкъосташа.

ДАИМ ДАХАРГДОЛА ДЕНАЛЕ ГIУЛАКХ

ГIоръяьнна йолча историе политически событе хьисапе белгалдоаккх советски халкъо, дерригача прогрессивни адамо фашистски Германи эша а яь Котало яккха 40 шу дизар. Из бIаьшеренашка сийрда латтаргдола Советий мехка карагIдаьнна турпала гIулакх къаьстта лоархIаме хиле дIаотт хIанз: Советски Союз хила а хиннай хIанз йолаш а я планета дерригача халкъашта болча машарен кхерамзлени керттера гаранти.

9 апреле Москве Советски Эскара Центральни цIагIа хьайийллай 1941—1945 шера Сийлахь - боккхача Даймехка тIем тIа советски халкъо Котало яьккха 40 шу дизара хетаяь Iилман конференци. ЦIи хезача советски военачальникашеи историкашеи, социалистически доттагIлен мехкий Iилманхоша, дунен халкъашта юкъерча Iилман объединеней вишалаша дакъа лоацаш йола конференци вIашагIъеллай СССР Iилмай Академе, СССР оборона Министерства, Советски Эскарен Форда - ТIема Флотеи Керттерча политически управлене, марксизма - ленинизма Институто, КПСС ЦК общественни Iилмай Академе.

Конференци хьайийллар СССР Iилмай Академе президента академика А. П. Александрова. Iаьржача дуIа хьисапе чакхбаьлар Европе, Азе, Африке гIолла дунен шоллагIа тIом, аьлар цо. ШIаккха бIарга а ца яйна халон гIайгIен ера цо наха. Велар 50 миллион совгIа саг, хIалакйир Iалаьмате йоккхий материальни культурни маьхаленаш.

Iилманхочун предложенех хьал а гIайтта йист ца хулаш латташ минут а яьккха сий дир конференце доакъошхоша фашистски гIаьрахошта духьала латаш байнарий.

Гитлеровски Германи эша а яь Котало яьккха 40 шу дизар — дIахо дувц СССР АН президента,— интернациональни, дунен халкъий шIей да. ХIана аьлча из йоаккхача доккха дакъа лаьцад антигитлеровски коалицена юкъе хиннача пачхьалкхений халкъаша. Майра лийтаб фашистски гIаьрахошта духьала дуккхача мехкий тIема соединеней, партизански эскарий отрядий тIемахой. Духьален боламеи антифашистски подпольни доакъашхой. Вай дег тIара моаршал хеатт конференце яьхкача НРБ, ВНР, ГДР, Куба, МНР, ПНР, СРР, ЧССР, СФРЮ, СРВ, КНДР, Лаоса делегацешка. Вай дег тIара раьза долаш тIаэц иштта Великобританера, Францера, США, Финляндера, Австрера, Индера, Грецера, ФРГ баьхка Iилманхой.

ТIоараш а детташ тIайийцар гулбеннараша КПСС ЦК секретара М. В. Зимянина Iодийша Iилман конференце дакъа лоацарашка моаршал хоатташ КПСС ЦК дайта къахат.

Советски халкъо Сийлахь-боккхача Даймехка тIем тIа яьккхача Котало дерригдунен исторически лоархIамахи машар, халкъий кхерамзле чIоагIъяра лоаттабеча къовсамахи доклад йир «Правда» яхача газета керттерча редактора, академика В. Г. Афанасьева. Сийлахь - боккха Даймехка тIом, аьлар цо, эггара дукхагIа цIий Iодахийта, мохк бохабаь тIом бар, хIаьта цунца цхьана из бар вай Даьхено мел даьча тIемашта юкъе эггара чIоагIагIа нийсхон тIом. Цо къаьстта ира оттадир хаттар: дIахо йодача хана хургья е хургьяц дунен тIа эггара хьалхара болхлойн ахархойн пачхьалкхе. ТIемо де лерхIаш хиннача сий долча гIулакхаша новкъостал дар Даьхе лораяра дерригa советски халкъ оарцагIдаккха. Докладчика лаьрххIа дувц коммунистий парте даьча кулгалах, дIагойтар болхлой класса, колхозни ахархой, халкъа интеллигенце цхьоагIон, СССР халкъий векарий доттагIала Iалаьмате боккха низ. Доклад яьчо хьахьекхар, фашистски Германи эша а яь Советски Союзои цун Гервзащарча Низашеи яьккхача Котало боккха дерригдунеи исторически лоархIам.

Фашистски Германи эшаеча Советски Эскаро даьцача хоадамболлаш долча даькъа хетайир доклад СССР оборона министра хьалхарча заместителa, Советски Союза маршала В. И. Петрова. Цо ма дарра даьшхар 1941 шера ахка хьатIакхоачаш Европе хинна тIема - политически хьал, гитлеровски командоване стратегически планаш. Советско - германски фронте тIагулдаьдар фашистски блока керттера ударни низаш. Укхаза къасташ яр халкъий кхелаш, тIемеи машареи кхелаш. Сийлахь - боккха Даймехка тIом лира тохкам бар советски халкъаи цун Гервзащарча Низаштеи, хIаьта цар сийленца чакхъяьккхар из экзамен, белгалдаьккхар докладчика. Советски нах дог тийша хила мегаргба, хьакхайкадир докладчика, тахан вай Даьхе лорaераш шоай Даймехка кортамукъален сийлеи лораьяча тIемахой турпалча ноахала йизза йола тIехьеи цар тIема сийлен традицеш дIахокхухьаргьараш хиларах.

ДIабахача тIема бирсача урокаша дагадохийт вайна моастагIий тийшача балхашта Iалаьмате фе хиланза, сийрда бIаргкхабанза даргдоацилга.

«Сийлахь - боккхача Даймехка тIема шерашкара советски тыл» яха доклад йир СССР Центральни статистически управлене начальника, экономически Iилмай доктора Л. М. Володарске. Вай Даьхенна карагIдаьнначa сийлахь - доккхача гIулакха тахан мах беш, аьлар цо, советски халкъо яьккхача Котало исторически маIан кIоаргагIа кхета а деш, вай эггара хьалха е йоагIача тайпара къоабалъю парте хьаькъале политически, экономически, тIема стратегически историе чухьа эггара йоккхагIйола империалистически агрессорий группировка эшаярга вай дига а доагIаш дига йола стратеги. Фашистски Германи тийшача балхагIа вайх латаро цIаьхха хийцар советски экономикана хьалхашка лаьтта декхараш. Цу хана денз беррига вай мохк бIарчча цхьа тIема лагерь а хинна дIаэттар. Советски тылерча миллионаш болча къахьегамхоша шоай дерригa низаш дIателлар коталон гIулакха, ленински дешаш бакъ хилар дерригача дунена тешшаме дIа а хьокхаш: «ТIем тIа котвоал кхоачамаш дукхагIа долаш, низаш духдуъла хьасташ дукхагIа долаш, халкъа юкъе сабар дукхагIа долаш вар».

Сийлахь - боккхача Даймехка тIем тIа советски халкъо Котало яккхара дегаш урaувттадаьри вIаштIехьъяьккхари хиннача Коммунистически парте лоархIам хьабовзийтар ше доклад еш КПСС ЦК-арча марксизма-ленинизма Институтa директора академика А. Г. Егорова. Коталон лардаш маьршача хана а тIехьа КПСС кулгалца ехнаяр.

ТIема шерашка КПСС кулгалдара гIулакхий массе тайпара оагIош ма ярра ше ювцаш, докладчика белгалдаьккхар, уж гIулакхаш, эггара хьалха политически декхараш кийчлараха шоай ханнахьа оттадарахи, хIаьта иштта политически средствашца уж кхоачашделга вIаштIехьдаккхарахи, ерригача пачхьалкхени общественни организацей низаш, халкъа дерригa низаш моастагIа вохавара вIашагIтохарах латташ хинна хилар. КПСС-о долла хIамa даьд фронти тыли, герз карайийца лоаттабу къовсам а экономика а, политикеи идеологии бIарчча цаI ярца мохк тIема лагерь а яь дIаоттабара.

Цул тIехьагIа конференце болх бе йолаелар тематически секцешка. Советски доазол дехьарчен Iилманхой докладашка белгалйоах советски халкъа исторически коталон тайп - тайпара аспекташ, дунен халкъашта юкъера цун лоархIам.

Iилман конференце балхаца дакъа лоац КПСС ЦК административни органий Отдела заведующе Н. И. Савинкинеи КПСС ЦК пропаганда Отдела заведующе хьалхарча заместителa В. Г. Захаровеи.

* * *

10 апреле Москве Советски Эскара Центральни цIагIа шиий болх чакхбаьккхар Iилман конференце.

Конференци чакхйоаллаш къамаьл дир СССР Iилмай Академе вице-президента академика П. Н. Федосеева.

Конференце дакъалоацаш хиннараша тIайийцар КПСС ЦК дахьийта моаршала письмо.

(ТАСС).

Сийле хийла хьалхалаттарий!

1985 шера хьалхарча квартале хьайбай продукташ дукхагIа яхари кийчъяри духьа районаша, колхозашеи совхозашеи, хьайбаш леладеча бригадаша, болхлоша лелаьча социалистически яхьа итогашка хьежай КПСС обкома бюро, Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Совет, облсовпроф, ВЛКСМ обком.

Социалистически яхье котъяьннаргаш лаьрхIай:

РАЙОНАШ:

хьалхара моттиги КПСС обкома, НГIАССР Министрий Совета, облсовпрофа, ВЛКСМ обкома карара кара тела ЦIе байракхи хьожаяьй республикански Сийлен улга тIа а йоахаш:

ШАЛИНСКИ РАЙОНА;

шоллагIа моттиг:

ГРОЗНЕНСКИ РАЙОНА,
НАДТЕРЕЧНИ РАЙОНА;

кхоалагIа моттиг:

АЧХОЙ-МАРТАНОВСКИ РАЙОНА,
МАЛГОБЕКСКИ РАЙОНА.

Социалистически яхье котдаьннаргаш а лаьрхIа, республикански Сийлен улга тIа даьхад:

БОАХАМАШ:

Надтеречни района «Гвардейский» совхоз;
Грозненски района «Атагинский» совхоз.

Социалистически яхье котъяьннаргаш а лаьрхIа, республикански газеташ тIа оттадаьча Сийлен улга тIа яьхай:

Назрановски района «Назрановский» совхоз;
Шелковской района «Каргалинский» совхоз;
Грозненски района «Молочный № 1» яха совхоз;
Наурски района «Притеречный» совхоз;
Назрановски района «40 лет Октября» совхоз.

ФЕРМАШИ БРИГАДАШИ:

Назрановски района «40 лет Октября» яхача совхоза шурий комплекс;
Шалински района «Искра» яхача совхоза шурий ферма;
Шалински района «Московский» совхоза шурий ферма;
Шелковской района «Червленский» совхоза шурий ферма;
Гудермесски района «Правда» яхача совхоза шурий ферма;
Ленински района «Родина» яхача совхоза шурий ферма;
Ачхой-Мартановски района «Лермонтовский» совхоза № 2 йола шурий ферма;
Советски района Кирова цIерагIча совхоза хьайбаш леладу ферма:
Ножай-Юртовски района В. И. Ленина цIерагIча колхоза хьайбаш леладу ферма;
Наурски района В. И. Ленина цIерагIча колхоза жIаьуй бригада (вокхкагIвола жIаьу Хамидов Э.).

Республикански газеташ тIа оттадаьча Сийлен улга тIа баьхаб районий группашка гIолла шо-шоай доакъошка хьокхамаш эггара дукхагIа лакхдаь бола хьайбаш леладу болхлой:

Социалистически яхье котъяьннарг лаьрхIай республикански социалистически яхьа условеш кхоачашъелга Iалашдаьча хьайбай боахамий болхлой группа.

НИЙСЛЕ ТУРПАЛАШЦА

БIаьшерешка дицлургдац фашизм эшаьча, Европа мехкаш гитлеровски лоалахмукъадаьхача, дунен цивилизаци кIалхаръяьккхача советски халкъа карагIдаьнна денале гIулакх. Вахар дIадоладеш дола ноахалаш Сийлахь - боккхача Даймехка тIема турпалашка хьежжа хила гIерт, цар гIулакхаш хьал а лаьца чакхйоаккх цар гражданственноста, патриотизма, ленински парте гIулакха бIубенна тешаме хилара школа. ХIаьта цу гIулакха мах баь варгвоацаш доккха дакъа кхоач халкъа исторически гIулакхаш доахадеш йолча советски художественни культурага.

Берригача советски наха а санна, творчески интеллигенце дег тIара къоабалъю КПСС ЦК мартовски (1985 ш.) Пленума решенеш, КПСС XXVII съезда кердача, дог ураоттадеш, коммунизм хьалъеш воаллача советски сага ма эшшара йолча производенешца накъаяха лаьрхIа я из. ЧIоагIагIа дог теша а деш бакъдир из Сийлахь - боккхача Даймехка тIем тIа советски халкъо яьккхача Коталон 40 шу дизара хетаяьча, СССР творчески Союзийн организацейн правленей цхьана хиннача пленумо. 10 апреле Москве хилар из.

Гулбеннараша чIоагIагIа, дIаьхдаь тIоараш а тохаш тIайийцар новкъостий М. С. Горбачев, Г. А. Алиев, В. И. Воротников, В. В. Гришин, А. А. Громыко, Г. В. Романов, М. С. Соломенцев, Н. А. Тихонов, П. Н. Демичев, В. И. Долгих, В. В. Кузнецов, В. М. Чебриков, М. В. Зимянин, И. В. Капитонов, Е. К. Лигачев, К. В. Русаков, Н. И. Рыжков.

Пленум хьайийллар СССР издархой Союза правлене хьалхарча секретара Г. Маркова.

Советски халкъа сийлахь-доккхача цIейна гаргакхоачаш латт вай, аьлар цо. Массаза а санна, тахан вай эггара хьалха оала дош хьамсарча Коммунистически партех да. Цо хьа а кхийлад дIахо а дуг вай историе ерригача халонехи духьаленехи чакх а доахаш сийлахь - доккхача лерхIачунга — коммунизмага. Цудухьа цун вахаре хулаш мел дола хIама вайна, литературан искусствaн болхлошта, деза а гарга а да. КПСС ЦК мартовски Пленума решенеш массаче а цхьатарра раьза а волаш къоабалъяро кердача низаца хьахьекхар: партеи халкъеи цхьоагIо, советски нах чIоагIагIа лаьрхIа ба вай Даьхен низ лоацача ханашка кхы а лакхагIа айбе, организованности дисциплиней чIоагIъе. Вай вахара ерригача звеньяшта социалистически нормаш юкъехахьа. Цунах латт дIахо вай доахаргдола толамаш. Дег тIара хьаллоац вай КПСС ЦК Генеральни секретара сийлахьча посте новкъост М. С. Горбачев харжар.

Пленуме дакъа лоацараша къамаьлаш даьчул тIехьагIа хьалъэттар Советий Мехка вахара панорама, цун доазонел чухьа кхолламаш деш кIежйоахаш латта ритм.

Хиннача хIамаех дагауха уйлаш тахан кхолламаш лу низ а хинна дIаэттай, белгалдаьккхар ленинградски актера К. Лаврова. Сийлахь-боккхача Даймехка тIема «денонехи бийсаехи» дагадоагIараш — из да цIаккха а лергдоаца халкъа гIулакх, цун сийле, духовни рузкъеи доалахьен.

Коталоно ханаш дIаахарах доврглоацаш хьахьекхар, доттагIален интернациональни вошален сийлахь - боккхача низо кхоталаь советски халкъ духовно мел низ болаш да. Из уйла йолаш дар В. Коротича (Украина), Р. Адомайтиса (Литва), М. Карима (Башкирия), Е. Доге (Молдавия), кхыча ораторша даь къамаьлаш.

Халкъа дагардар ховш, кхетадеш вай парте, цун ЦК-ас, Советски правительства долла хIама даьд Коталон Ди белггала бIаьшерешка исторически цIей а хургдолаш дIаоттадара, аьлар «Литературни газета» керттерча редактора А. Чаковске.

Сийлахь - боккхача Даймехка тIема литературни летопись хья мишта яьй, къахьегама кхолламий летописа юкъе из дIахо мишта йода дийцар В. Карпова (Москва).

Советски искусство дегIаахара дешаш духхьал а юкъарчал доацаш а дувзаденна да дегIаенача социализма общество дIахо эргаьккха тоаяра проблемашца. Цу темана хетаьяр А. Полянске, С. Ткачева (Москва), С. Курбанова (Таджикистан), кхыча ораторий выступленеш. Парте стратегически никъ ба, хIанз мохк сихха социально - экономически дегIаахар, производства материально - технически база эргаяккхар, общественни отношенеш эргаьха тоаяр, яхаш белгалдоахар цар.

ТIемеи къахьегамеи традицеш ноахалгара ноахалга кхоачаяр искусства кхоачацдеча эггара бехктокхамегIа долча, пачхьалкхен лоархIам болча гIулакхех цаI да. Из уйла яр О. Сулейменова (Казахстан), М. Цареава, Н. Пономарева, И. Стаднюка (Москва), И. Лученока (Белорусси) выступленешка екаш хиннар.

Коталон 40 шу дизар Iалаьмате боккхача лоархIаме а хеташ, вай дувц цу датах историе позице тIара дийца ца Iеш, таханарча а тIехьа тIайоагIачa а ханий позице тIара, аьнна кертагIдаьккхар В. Афанасьева (Москва). Ший историена хувцам хулаш йола ха я хIанз адамле яхаш яр.

Тахан вайна хьалхашка латта геттара доккхий декхараш къоастадарах, эггара хьалха ядерни кхерам дIабаккхар, космически аренна милитаризаци ца яйтар, глобальнни экономически проблемаш къестаяра халкъий низаш вIашагIтохар санна дараш, тийша я цун кхоане. Уж декхараш кхоачашдара ма могга новкъостал дар, машар ца бохийтара, герз дIадаккхара эггара хьинарегIча тайпара къовсам лоаттабар советски культура деятелий эггара лоархIамегIара декхар хилар, кертагIдоахар пленуме.

Дерригача халкъа цIей долча Сийлахь - боккхача Коталон 40 шу дузаш латташ, дуккхача къамех латтача советски культурана карагIдийннарий хьакъехьарча беркатеча, кIоаргга хьашт долаш долча къамаьлий итогаш йир СССР композиторий Союза правлене хьалхарча секретара Т. Хренникова.

ЧIоагIагIа дегаш айденна а болаш дахьийтар вIашагIтехача пленума доакъошхоша КПСС Центральни Комитетага моаршал луш дола письмо.

20 апреле — КОММУНИСТИЧЕСКИ СУББОТНИК

Дергдолчун хоадамбаьб

«Грознефть» объединене дуккха коллективаш алхха кхоаь энерги, материалаш мара дIа ца йохийташ къахьега лаьрхIа я «цIеча шоаттдийнахьа».

Субботник долча дийнахьа город Грозне а районашка а болх беш хургва объединенера берригаш хIана бац аьнна къахьегамхой, царех керттерча производстве къахьегаргда ялх эзар болхлочо.

Планал совгIа даккха лерхI 67 тонн мехкдаьтта, гIишлон - монтажни балхаш чакхдоахаргда 13 эзар сома маьха. Коллективай цхьа дакъа 70 квартирах латта цIа хьалдеш, производственни гIулакхаш лоаттадеча базе корпусаш тоаеш, мехкдаьтта промыслашта обустройствaш еш хургда. Шоай дакъа пятилетка фондана юкъедахьа дага ба комсомольцаши кагирхойи. 2100 ВЛКСМ члено лакъа лоацаргда тиша аьшк гулдеча, профилакторе доазон тIа цхьалхо еча, цига гаьнаш дIайогIаргья, Грозненскии Октябрьскии УБР-ка Сийлен аллеяш хьаергья. 150 мехкдаьттахочо «Нефтяник» яхача совхоза чкъаьрий леладеча Iама гонахье тоаеш, теплицашка болх беш дIахьоргда из ди.

Къахьегама цIей долча дийнахьа даьккха 11,5 эзар сом пятилетка фонде дIалургда объединене коллективо.

Мехкдаьтта доахеи бурувдеттеи ерригa предприятеш 20 апреле алхха кхояьр мара электроэнерги дIа ца йохийташ болх бе лаьрхIа я. Цу гIулакха эша фонд хIанзле хьаьй укхаза. Уж хозахета аьнна дешаш доацилга ховргда цар мероприятеш ка хьежача. Хьаьцаргья вай Грозненски УТТ. Коллективо хоам баьб 150 автомашина кходаьча доагорца мовхьаш дIа-юха кхухьаш хургья, аьнна. Транспорт дукхагIа хилча хаттар отт: вожаш хIапа йихьаяц царпа юкъе? Цу деша цар нийса хоадам баьлга кхетаду хьалхарча квартале кходаь бензин 4,2 тонн, хIаьта дийнахьи буси царна эшар 6 тонн йолга хайча. Цу тайпарча даиннешца чIоагIъяь я кхычар мероприятеш а. Октябрьски УТТ кхомбе карагIдаьннад 17,5 тонн бензин, дийнахьи буси эшар 12 тонн мара доацача. Цар ерригa коллектив хийцца шоаш карарча шера кходаьча доагорца болх бе йиш йолаш я субботнике.

Объединене йолаш я къахьегама цIей долча дийнахьа шоашта кхы а доккхагIеи бехктокхамегIеи декхараш тIайийца йола коллективаш. Царех цаI я Малгобекски бурув тохара балхий управлени. Цун ерригача коллективо электроэнерги меттел алхха кхояьраш мара дIайохийтаргъяц иштта химреагенташ а, утяжелителаш а. ХIаьта кхыча управленешкара цхьаццайола бригадаш хургья цу тайпара болх беш.

Субботника алсамо дакъа юкъедахьа лаьрхIа я Малгобекски УБР-ра И. А. Галаева, Н. Р. Романова, Грозненски УБР-ра А. Г. Мау, Старогрозненски УБР-ра А. М. Куприянова, «Октябрьнефть» НГДУ-ра В. К. Ервандяна, «Сунжанефть» НГДУ-ра Х. С. Аушева, «Горскнефть» НГДУ-ра Н. Н. Заикина, дуккхача кхычар кулгалду хьалхалатта коллективаш.

Субботника еча кийчонга хьажара штаба аргIанара заседани чакхъяьлар укх деношка объединене парткоме. Цига шоаш 20 апреле дергдолчох лаьца хоадам болаш дийцар цхьаццайолча предприятей кулгалхоша, парторганизацей секретараша. Гучаьлар цхьаццайола ледарлонаш а.

Иштта, производственни гIулакхаш деча центральни база начальника И. С. Араанова хоам бу балха 348 саг араваргхиларах, царех 120 производстве къахьегаш хургхиларах. Пятилетка фонде дIадала лерхI 450 сом. Болх бара наха эша материалаш, инвентарь Iалашъяьй, 13 апреле коа, гонахьа кулг тохаш «зIамига» субботник чакхдоаккхаргда, аьлар цо.

Штаба начальника С. А. Юсупова цунга хаттар ду: малагIа балхаш деш даккха лерхI оаш изaл ахча?

Штабера бараш ховш ба продукци хьаеш цу предприятете ткъаьх ремонтник мара воацилга, хIаьта царна изaл болх булургбоацилга. Штабо декхар тIадулл цунна цIаьхха а цу гIулакхашка лерттIа хьажа а хьежа, ши-кхо ди далалехьа цу хьакъехьа дергдолчун хоадам а баь шоашка хоам белга, иштта хьадийхар цунгара гойтара агитаци тоаелга.

Старогрозненски УБР начальника заместитела Б. Манарова шоаш дергдолчох дувцаш бегалдоаккх, ши бригада кхояьча электроэнергеца болх беш хургйолга.

— Шун ерригача бригадашта дийнахьи буси дIаяхийта эшар 44 эзар гигакалори йолча метте оаш хIанзле кхояьр 45,6 эзар хилча, шиъ мара хIана хургьяц цу тайпара болх беш? — хоатт цунга.

Из а штабе юхава везаш нийсделар гIулакх.

Штабе венача тампонажни контора парторганизаце секретара Ю. Федорченкона а тIадиллар пятилетка дIачулургдолчун фонде е йоагIа экономически расчеташ еда...

Бухсоццаш белгалдаккха безам ба штаба заседани субботника еча кийчон лерттIа духтIаяла ловш, цу дийнахьа ма хулла беркатегIа къахьегар духьа коллективаш хIанззе а мел эшар Iалашдара оарцагIйоахаш чакхъяьнилга.

С. МАНСИГОВ.

МИШТА КХОАЧАШДУ ДЕКХАРАШ

ДЕГIАЙОАГIА ФЕРМА

— Хьайбаш толаме Iангара дӀхара республика берригача юртбоахама болхлошка кхайкарал даьраш тха района фермай къахьегамхой ба, — йоах Ачхой-Мартановски района «Бамутский» совхоза шурий ферма заведующе Муршадиров Шамсудина. — ТӀеххкоачашъяьй паччахьалкхенна шура дӀаллара хьалхарча квартала план а. ЙоагӀачул ши тонн дукхагӀа йолаш 37 тонн дӀаелар из 18 март хьатӀакхоачаш. ХӀанз цар хӀара дийнахьа 8 центнер совгӀа дӀател.

«Бамутский» совхоза ферма зIамига я. Бетташ бIаь етт а болаш 400 бежан мара дац цига леладеш. Йоккхача шурий комплексерен цу фермерен хьалаш нийсде йиш яц. Доахан чулатта цигара помещенеш къаьна, готта я, дукхагIдола балхаш кулг - кара ду, яц доакъар кийчду цех. Цхьабакъда, цхьа барт болаш, хьадечох дог лазаш нах ба укхаза къахьегараш. Масала, доярка Метрищева Мелижа. Ткъо шу совгIа ха я из духхьал цу цхьан ферме болх беш йола. Цудухьа ший професси дика караерзаьй, фуннагIа хилча а толхаергъяц цо доахан деттара, кхабара режим. ХIаьта хьайбаш латта моттиг массе хана цIена хулийт. Укх шера хьалхарча шин бетта хIара кхоабача Iаттагара 470 килограмм шура яьккхар цо план 360 килограмм йолаш.

Цунца яхь лелаеш я Муршадирова Зайдат. Цо 430 килограмм шура яьккхар дIабахача шин бетта хIара кхоабача Iаттагара. Царна тIехьакхувш латт Байсарова Биса а.

Коллективни подрядагIа цу ферме болх белга юкъедоаладарах дувца хьалха да хIанз а. ХIана аьлча, механизаци а ца еш дукха балхаш да. Цхьабакъда, доярокашта, скотникашта доагIа ахча яьккхача шурах, цун дикалах тийша хулга вIаштIехьдаьккхад. Иштта из гIулакх даьчул тIехьагIа доакъара кхом бе, из дикагIа дуаргдолаш кийчде гIерт. Масала, силос, йол ше йолчча тайпара луш яле, ча тIа барда а бетташ, концентрированни доакъарца хьаьшка э а деш, кийчду.

Доахан цкъа дийттачул тIехьагIа 10—15 минут яьлча шозлагIа детт. Из болх бу цар юхеюса хьаьнагIа йола шура хьаьккхара.

Соахка хIара кхоабача Iаттагара 3001 килограмм шура яьккхар цу ферме, план 2600 килограмм йолаш. Iасилг ца деш цхьа етт бисанзар. ХIаьта бархIне шиша дир. Цу гIулакхо а новкъостал дир из толам баккха.

Укх шера кхы а дукхагIа Iаьсий кхеде дага ба. ХIаьта хIара кхоабача Iаттагара 3500 килограмм шура яккха декхар тIанийцад. ЛаьрхIар кхоачашдара шоай еррига уйла тIаяхийта къахьегаш а ба. ХIанзле 32 етт бахкаб. Дерригa Iаьсий унахцIена долаш кхувшдоагIа. ХIаьта хIара кхоабача Iаттагара дийнахьен буси йоаккха шура 10 килограммага гаргакхаьчай хIанз.

Дика вIаштIехьдаьхад укхаза хьайбаш леладерий салаIара, бытовой хьалаш. Хьалтеха йоахкача графикашка, стендашка, «молнешка» хьежача ферма балхах мел дар ха йиш йолаш хоза кийчъяьй цIе уголок, чухьа йIайха, лостамболаш я. Графикага хьежжа кIира цкъа автолавка а йоагIа укхаза. Хьайбаш леладераша телача заявкашка хьежжа массе хана эшар де йиш ца хуле а, цар хьашташ ма хулла дикагIа кхоачашде гIерт автолавка тIа болх беш вола Чапханов ГIайти.

— Даьхенна шура дIаллара карарча пятилетка план ханал хьалха кхоачаш а еш. тхоай низ дIакхоачар дергда оаха КПСС XXVII съездан Коталон 40 шу дизараи толаме накъадахар духьа. ХIаьта пятилетка кхоачашъяра укх шера кхы а 54 тонн шура дIаелча доал тхо. Из 1 Мая цIей хьатIакхоачаш дIалургья оаха хийцца — аьлар тIеххьара Муршадиров Шамсудина.

М. ХАМАТХАНОВ.

Барт бола коллектив

РЕПОРТАЖ

«Чечингавтотранс» территориальни автотранспортни объединенена чуйоагIача автоколонна 1737 коанаIарашка дIачуваьнначул эггара хьалха бIарг тIаотташ да 1984 шера даьхача производственни хьоххамий улг. Цунна юхе сайца а сайца, цхьан хIамах лаьца шоайла къувса а луш, къамаьл деш ва ши болхло. Автоколонна ков шера а паргIата а да. Цунна юкъе кхаь мугIарах нийсъяь дIаоттаяь латт грузови автомашинаш автобусаш. МоллагIчун безаме бIарг тIаоттаргболаш я аьтта оагIорахьара уголок. Цхьа зIамига аханара театр хетаалу цунах. Из я болхлоша собрани дIахьош йола моттиг. Цига латтача истола а гIандашта а гонахьа ягIа Iочуяраш ткъовронгаш йола дака гаьнаш. Укхаза я автоколонна элани а. КхоалагIча этажа тIа хьалтIаьоал со, цхьабакъда, предприяте начальник воацаш вар ший кабинете. ТIаккха со кхоач цун заместитель Ш. Х. Ибрагимов волча. Из къона а тIахъаьнна а саг ва. Се малий а хайта, лоацца дийцар аз цунна айса дена гIулакх.

Безаме тIаннцар со предприяте кулгалхоша. Документех гуш да ше вIашагIъеллача 1955 шера денз автоколонна даим яхье хьалха латташ хьаснала. ДIадахача шера план а тIаийца декхараш а дикка тIехкхоачашдир цо. Декхарех шера дIахьа лахьа дезаш хинна мовхьаш 941,5 эзар тонн долча, дIадихьараш хилар 987,9 эзар тонн, шера план 107,2 процент кхоачашйир. Дика дIаполадаьл автоколонна болхлоша пятилетка тIеххьара шу а. Кхаь бетта план толаме кхоачашъяьй цар.

Уж толамаш даха цар вIаштIехьдоал производственнии къахьегамеи дисциплина дика хиларах, хIара балха минутах, сахьатах бизза пайда нийбарах.

Цхьан ха яхача водителага хаттар дир аз дисциплина миштай шун, аьнна. Дисциплинах лаьца дувца а дезац, аьнна сиха делар жоп. Дисциплина болат санна чIоагIа я, аьпна тIатехар цо. Иштта дувц дисциплинах автоколонна начальника заместитела Шааман Хамзатовича а.

Цун керттердар да предприяте кулгалхоша, партийнии профсоюзнии организацеша болхлошта юкъе дукха кхетама болх а беш, царех хIаранегара доагIIашдар хьадехаш хилар.

Духхьал из хинна а Iац коллектив барт-цхьоагIо йолаш, ший сий лакха лоаттаде гIерташ хилар. Керттердар да хIара водитела, ремонтни болхлочо дикача дас санна дог а лазаш къахьегаш хилар, цар шоаш производства дай лоархIаш хилар, предприятех а цун коллективах а цар шоай шоллагIдола цIаи дезали лерхIар. Уж санна бараш дукха ба укхаза: Геворкин, Ботвинко, Гура, Кохан, Чиладзе, Савелый, кхы дукха бараш. Ремонтникашта юкъе къьстта дика къа а хьегаш белгалбаьнна ба Гишлакаев, Коновалов, Сайгиреев, Зортов, кхыбараш. Транспортни объединене эггара дикагIйола бригада яха сийлен цIи яьккхай Садулаев керте латтача водителий бригада коллективо.

Вай города кхачан продукташ хьатIакхухьаш яр я автоколонна-1737 коллектив. Городе баха нах маьккхаца Iалашбеш яр а из я. Цхьаккха кхоачамбоацар, хало ца нийслуш шаьрра предприяте болх дIабахаб аьлча а нийса хургдац. Автопарк балха араялара коэффициент йоагIачул лохагIа я: КIезига яц укхаза цхьацца технически бахьанаш нийсдаларах болх ца беш латташ йола автомашинаш. Кадращцара дош а дика къоастадаьдац укхаза, тоъаш бац водителаш. Уж проблемаш къоасталургйолаш я.

Хьинаре къахьегара мел эша хьалаш Iалашдаьд автоколонне. Отпусках болча хана салоIача нIагIа баха путевкаш тел болхлошта. ХIаьта унахцIено дика йоацаш бараш путевкаш а телаш санаторешка, курорте ухийт. Иштта йолча коллективе, кхычахьа балха отта а ца гIерташ, чIоагIлу къона болхлой. Овсаре къахьегара цар шоай низи хьинари кходац.

Ц. АУШЕВА,
тха штате йоаца корр.

КХОАНА—КОСМОНАВТИКА ДИ

Советски Союза гражданин Ю. А. Гагарин космосе вахаро хьайийллай Вселенни йовзара а караерзаяра а доазув доацаш йола горизонташ, цунах хиннад аламаш Iаламал толар хьагойташ дола хIама. Космически эра шерашка эзараш спутникаши лехкаш дола кемаши даьхад сага творчески генен къахьегамои лаьттана юххерча орбиташ тIа, беттагеи гаьнарча планеташкеи кхоаьчадаьд. 140 совгIа Лаьтта вахийта саг хиннав космосе. Космически рейсех ахайоласнаш бIарчча экипажаш, кема чура хьайийллача космосе аравала а лоархIаваьв саг. Космически техника гIонца Iомабеннаб нах бувзамеи навигацеи, геодезе а картографе а проблемаш кердача тайпара къестае, йIаьхкача хана йола хаоттама прогнозаш увттае, гонахьарча гонна тIахьожам лоаттабе, наькъа хьовзам хиннача кемайи самолетийи геттара нийса координаташ увттае. ТIа-тIа шерагIа пайда ийбу космически земехи тохкамехи хьахиннарех лаьттарча практически гIулакхашта. СССР бахача нахах 85 процент ба хIанз Центральни телевидене программаех космически системашка гIолла пайда ийбеш. Советски космонавтика толамаш Коммунистически партен Советски правительстваи Iилмеи ракетно - космически промышленности дегIакхувлара лаьгI ца беш теркам тIаахийтарах хьахинна хIама да. Боккхача маьхе лерхI вай мехка космически аре машара гIулакхашта караерзаяра дунен халкъашца, эггара хьалха вошал долча социалистически мехкашца цхьана гIулакхаш леладар. Цу мехкий Iилманхошца лу автоматически спутникаш урагIа ахийтара, царна йола аппаратураш хьаяра тIадерзадаь доккхий балхаш. Советски кемаш тIен станцеш тIен вай космонавташца цхьана сигала нхаб дуккхача мехкий гражданаш. Космос караерзае доладеннача хана денз лерргIа а тIагIертта а къовсам лоаттабу Советски Союзо из гIулакх духхьал машара наькъаца леладайтара, дукхаза хиннай космически тохкамех дерригача адамашта диканна пайда ийбара дунен халкъаша цхьана гIулакхаш леладарах долча дешай инициатор.

ЦИФРАШИ ФАКТАШИ

Дунен тIа эггара хьалха саг космосе вахар белгалдоаккхаш Космонавтика ди оттадаьд СССР Лакхехьарча Совета Президиума УназагIа 1962 шера 9 апреле. Дезду хIара шера 12 апреле. Дунен халкъашта юкъерча авиационни Федераце решенех из ди дезду Дерригача дунен авиацеи космонавтикаи ди санна.

1957 шера 4 октябре Советски Союзо адамий историе эггара хьалхара Лаьттан искусственни спутник урагIа яхийтаргара хьалоархIаш я космически эра.

Дунен эггара хьалхара космически кема а хинна дIаэттад 1961 шера 12 апреле пилот - космонавта Ю. А. Гагарина (1934—1968) 1 сахьатеи 48 минутеи планетана го баьккха «Восток» яха советски кема.

1984 шера 9 феврале денз 2 октябре кхаччалца «Салют-7» орбитальни станце борта тIа болх беш хилар Л. Д. Кизим, В. А. Соловьев, О. Ю. Атьков юкъе а болаш хинна кхоалагIча керттерча экспедице экипаж. Цу юкъа космонавташа лый космически новкъа 150 миллион километр, 3500-за совгIа Лаьттана го баьккхаб.

237 дийнахьен буси космонавташа баьб дунен халкъашта юкъера яраш, цу даькъе «Интеркосмоса» программах яраш а юкъе йолаш йола 500 геофизически, медико - биологически, астрофизически, биотехнологически, технически тохками эксперименти. Хьакхача информаци бокхача лоархIаме я Iилма, халкъа боахама дуьхь-дукхача доакъошта, космонавтика дIахо дегIаахара.

Дунен практике эггара хьалха цкъа сигала гIолла дешаш яхааза арабаьнинаб космонавташ Л. Д. Кизими В. А. Соловьеви хьайийллача космосе, 22 сахьати 50 минути арайоаккхаш цар даьд дукха этапаш йола чоалхане монтажни балхаш.

Дукха хIама ца эшаш кхо шу да Лаьттана юххерча орбите «Салют-7» Iилман станци болх беш йола (1982 ш. 19 апреле денз), царех 595 дийнахьен буси лехкара режимах а беш.

Советски Союза инициативагIа ООН Генеральни Ассамблея 39 сесси хьежай из лоархIаме а тIехьадаха йиш йоацаш а лаьрхIа «Космически аренах духхьал машара гIулакхашта, адамашта диканна пайда нйбарах долча» дешага. Из пийцаьлча тIаийцар 150 мехко, вешта аьлча ООН членаш йолча дукхча дукхагIа йолча паччахьалкхенаша могаь резолюци.

НОВКЪОСТИЙ ДАГАРА Я

Назрановски «Электроинструмент» яхача заводе проходной гIолла со заводе дIачуводача хана ха тIа латтача вахтера сога хьаттар:

—Мала везаш венавар хьо, зIамига саг?

— Сборочни цехера Оздоева Хьава бIаргаго безам болаш вар со.

—Хьава укх кIирагIа шоллагIча сменах болх беш я,— аьлар цо. ТIаккха со сагота волаш санна хеташ тIатехар, —тха Хьавайга дукха хьежавезаргвац хьа, из массе а хана хьалха хьаух балха. делкъел тIехьагIа пхелагIча сахьате укхаза хургья.

Цо яьххача бесса цхьа сахьат хьалха хьаера из Сошийга хьежаш латталга хайча Хьавас бехказа а иха аьлар: — Тхоашта тIачIоагIъяьча полшефни лоархIача № 4 йолча юкъерча школера бераш долча яха гайна мара кхы а хьалха хьаена хургьяр ше, аьнна.

Хьава заводе балха йоагIача хана хIаьтта № 2 йолча Назранерча юкъерча школе итт класс а яьккха берашха кхийна йоI яр. Сборочни цехе болхлой низ эшаш хиларца слесарь - сборщика ученикалла дIаийцар из.

Эггара эшача хана йиIий бокъонца йола хьехамча а хинна дIаэттар ший хьаьнала къахьегамца вай республике цIи хеза йола слесарь - сборщица Султыгова Насапхан. Тахан Хьава ше а я хIанз дукхабарий хьехамча.

Районни Совета халкъа депутаталла шозлагIа хержа хиларах тарра общественни балха дукха ха дIалоац Хьавай. Новкъостий шийх бенна тешам бой ца бе гIерташ дукха къахьег цо, цунна дола тешал да Хьавайна карагIдийнна дукхха дика гIулакхаш, царех да бахача наха фусамаш Iалашъяра, бераш яслешка, берий бешамашка дIатардара дола дукха дешаш цо къестадар.

ХIанз Хьавас кулгалдеш йола мехкарий бригада. Цхи шу хьалха цун хьинарца вIашагIъеллар хьалха конвейерни балха системах болх беш хилначоа метта. ДукхагIбараш раьза бацар йштта бригада вIашагIтоха безам ба тха аьнна мехкараша дIахайтача. Цу хьакъехьа Хьавай а цун новкъостий а дукха къамаьлаш хилар завода комсомола комитета секретараца, иштта шоай сборочни цеха начальникаца Костоева Османа Маремаца а. Юххера мехкараш та дагадаьллар кхоачашхилар, уж бригадни подрядах болх бе а болаяш. ХIанз хьалха санна доацаш къахьегама ов-сарле лакхье езаш яр, хIана аьлча, шоаех теша а тешаш боккхагIболча новкъосташа оагIув хьаллацар эрна доаде йиш йолаш дацар.

Профсоюзни комсомольски организацешка цхьача керда бригадни методаш юкъе а кхувлаш, тайп-тайпара операцеш Iомаярца, белгалла дика тоабелар бригадо беш бола болх. ХIаьта из иштта хила дезаш а дар, хIача аьлча, итт сагах латташ йолча бригадана юкъера хIаране хьадер массанена къаьтта гуш да, цо из гIалат долаш е доацаш ду хов.

Оздоева Хьавас йоах.

—ХIаьта оаха бригада вIашагIъеллача хана, тха балха тIа дукха кхоачамбоацараш нийслора. Цхьацца волча бригадера болхлочо е гIалат даьр со ва е вац ховрг мичад аьле, бе боагIIача тайпара цIена болх хьа ца беш, шийгара ледарло гучаювлийтар. Цу тайпарча новкъосташта тхоай декхар ма хиллара духьале йора оаха бригада вIашагIкхийтте, ийрча гIулакхаш леладечунга цунна эхь хетаргдолаш къамаьл хулар. Иштта балхара цо хьаэцаш дола ахча новкъостий хьацарца даькхалга из дIакхета а веш.

Сийлахь - боккхача Даймехка тIем тIа Котало яьккха 40 шу дизара долча цIейна накъаболхаш «Электроинструмент» завода комсомольско - кагирхой бригадашта юкъе йоаркаьча яхье хьалхле а лелаеш хьайоагIачарех я Оздоева Аюва Хьавас кулгалду мехкарий бригада. Цар шоай бригаде дIаязъяьй лирача тIем тIа шийгара майрал гойта йола лор Тутаева Аьсет, цунна хьалхара болх баь хьадоагIа алапи Машара фонде дIачутел цар.

Вай Союзе а доалол арахьа а чIоагIа лоархIаш дола, тайп - тайпарча сереех латта электросверлилкаш вIашагIйохкаш дика толамаш доах бригадо. Масала, дийнахьара норма 200 сверлилка вIашагIйолла езача, цар 240 сверлилка вIашагI па йоллаш цхьаккха ди дIа ахийтац.

Бригадас даьхача лакхача хьонхамий тешал да комсомола Нохч - ГIалгIай обкомо царна еина Сийлен грамота. Бригада эшар, дезар фуд а ховш ший къахьегама дезала хила ма йоаггIа кулгалхо хиларах Хьавас беча балха мах баьб РСФСР машинаш еча Министерства Сийлен грамота ларца.

Дуккхача хана денз цхьана оттадаь социалистически яхьа дневник а долаш шоайла доггагIал леладеш я Оздоева Хьавайи Орджоникидзера электроламнови заведера Бидоев Николаеи бригадаш. Каст-каста шаккхе бригада шоайла вIашагIкхийте хул. цу вIашагIкхетарашна царна таро лу шоаш Iоаяь балха опыт дIа-хьа ала, иштта ди тIехьа доттагIал чIоагIде. ДIадахача шера баьча балха итогах мехкарий котбаьлар.

Дог теш Хьавас кулгалду комсомольско - кагирхой бригада кхы дIахо а дика толамаш доахаш дIагIоргхиларах.

М. БАРАХОЕВ.

Керда мулаш

Карабулакски химически реагентий завода коллективо ханал дия ди хьалха дIабахача шин бетта план кхоачашъяьй. планал совгIа 12,5 эзар сома маьха продукци арахийцай.

Яхье дикагIа толамаш дахарца белгалъяьлар В. Болтовскаяйи Ф. Коноплинован сменаш.

Сийлахь-йоккхача Коталон 40 шу дизара дика накъабахара керда социалистически декхараш тIа а ийца болх беш я завода коллектив укх деношка. Яхье шоашкара масал гойташ къахьег тIемеи къахьегамеи ветеранаша аппаратчика Н. Яцука, машиниста Н. Шапочкина, слесара Г. Жаркова. Царел дукха тIехьабисац кагирхой,— аппаратчикаш А. Есинов, А. Реутов, лаборант П. Газдиева. машинист Б. Цуздоев.

А. СИНЧИНОВ.

№ 6 ЙОЛА «АГИТАТОРА БЛОКНОТ»

Кепатеха араьннай КПСС Нохч - ГIалгIай обкома пропаганда - агитацеи отдела «Агитатора блокнот» яхача журнала ялхлагIа номер. Цу тIа кепатеха я советски Iилма Ленна хеталь «ХьинарегIа тахна вахар» яха парте обкома Iилман дешара заведенеи отдела заведующе П. Громова статья.

Исторически Iилмай кандидата Н. Александрова «20 апреле — массава а коммунистически субботнике» яха статья кепатеха я журнала тIа.

Сийлахь - боккхача Даймехка тIем тIа советски халкъо Котало яьккха 40 шу дизара хетаь я «Бийсен дии малагIа да ха хала дар» яха «Знание» яхача общества Заводской районни организаце правлене члена Т. Плискиннай статья.

«Хьайбай боахам — ударни фронт» яхача рубрикана кIал кепатеха я «Дулх тIадеттaлу» яха корреспонденци. Цу тIа дувц Урус-Мартановски районерча «Красноармейский» совхоза С. Гебаева кулгалдеча бригада гIулакхехи йоакхонахи.

Керттердар: бехктокхами дисциплинеи

МАССАНЕГА КХОАЧА ГIУЛАКХ

— Цхьанна шера а хиннадац сона дагадоагIачох тха заводо производственни декхараш кхоачаш ца деш, — аьлар соца къамаьл деш Нохч-ГIалгIай гIишлон управленена чуйоагIача аьшкабетонни конструкцей завода профкома председатела Кравченко Анатолий Ивановича. — Бакъда, да веларгволаш дац укх шерара тха хьокхамаш.

Да а дац 1985 шера хьалхарча шин бетта завода хьокхамаш дог хьестаргдолаш. Дерригача технико - экономически хьокхамий план 89,8 процент мара кхоачашъяьяц. ХIаьта къаьсткъаьста йола продукци арахецилга кхы а вогIа латт. Духхьал цу шин бетта гIишлон организацешка дIа ца кхоачаш йисай 194 эзар сома маьха аьшкабетонни издолеш.

МалагIа бахьан да предприяти производственни планаш а тIаийца социалистически декхараш а кхоачаш ца дар?

Цу хаттара дола жоп да къахьегамеи производственнии дисциплина заводе во хилар. Шин бетта заводе дуккха прогулаш яьй. Духхьал уж прогулаш бахьан долаш ворхI эзар сом зе хиннад предприятена. Соахка цу хана хинначунца нийслича дукхагIа яьй заводе прогулаш укх шера цу юкъа.

Малашб прогулаш ераш, балха хана корта бохабу малараш меларaш? Царех ба Литвинов, Идрисов, Суганпов. Укх шера 11 феврале балха хана корта бохабу малар а менна номер цхьоалагIча цеха бIарчча дийнахьара болх юкъагIбаькхаб цар.

Цу кхаьнне дош дийцад профкома заседане, администраце уж балхара дIабахара решени яр дехаш профкоме хьачуенна представлени къоабал ца еш выговораш а енна битаб уж профкома решенех. Нах тоъаш бац тха, уж дика говзанчаш а ба, яхаш бехказа вувл профкома председатель А. Кравченко.

Бакъда, дика специалист, йIаьхий балха опыт йола саг цкъа цунгара даьннача гIалатах балхара дIаваккха атта дац. ТIаккха я вай вувцаш вола кхоъ-м даим прогулаш еш, балха хана къаракъаш мелаш бола нах ма бий.

Цу дерригача кхоачамбоацараша шаьра хьагойт заводе политико - кхетама болх эсала вIаштIехьбаьккхалга.

Шера шин дийнахьа кхоьяча электроэнергеца, бийдалца, кхыча материалашца болх бергба аьнна яздаьд завода коллективо тIаийцача социалистически декхараш тIа. Бакъда, цу хьакъехьа аз шийга хьаттача А. Кравченкос аьлар уж декхараш кхоачашде шоай вIаштIехьдоале тамаш я, хIанз мо мара гIулакхаш дIа ца долхе, аьнна. ХIаьта цу декхарех хIама ховш саг кораванзар сона завода цехашка, дукхача болхлошка аз хьаттача а. Тхона бIарга а дайнадац, хеза а дац хIанз Iа дувцараш, йоахар цар, цец а бувлаш. Бакълув болхлой, социалистически декхараш хьалтехадац массанена бIарг тIаоттаргболчча. Уж профкома председатела кабинете уллача папка юкъе мара дац.

Къахьегамеи производственнии дисциплина телха ца еш, дика мел долча хIаман инициатор йолаш хьайоагIа бригадаш заводе йолаш я. Уж я цхьайтталагIча пятилетка декхараш хIанзле кхоачашдаь И. Бугаев, А. Вахидов керте латта формовщикий бригадаш, А. Кармалева, В. Осипова, И. Мостовой, А. Болдинова кулгалду арматурщиний бригадаш. Цу наьха миштa аьттув баьнаб шоай декхараш кхоачаши тIеххкоачаши де, царна карагIдаьннараш шерра кахага дIа хIана довзийтац завода кулгалхоша? Из а да кулгалхой дисциплина ца хилар, мичча бесса а гIулакхаш хилча уж сагота боацилга.

А.-Г. УГУРЧИЕВ.

IАЬРЖАДАР КIАЙДЕ ГIЕРТ

Юрта бахача нахага цар почта ханнахьа дIакхачийтара шоашта хьалхашка латташ дола декхараш дизза кхоачашдеш а царгара хьокхам эша мегаргболаш а йола коллективаш Малгобекски районе я, дукха еце а. Царех я ала мегаргда Исаева Александра Битовна керте латташ йола Псердахски бувзама отделене коллектив. Подписчикашта шоай бехкагIа зIамига хинна а бохам хилар кхераш ба цун кулгалхо а почтальонаш а.

— Тхоай бехкагIа балха тIа мело яь е ледарло ялийта подписчикашка во цIи ца яннхийта гIерт тхо, — йоах цар. — Цудухьа тхоай низ мел кхоачар ду оаха царна бохам хургбола гIулакх тхоай балха тIа ца нийсдалийтара.

Iалаьмате цIена, дика лостам баь я цар болх беш йола помещени. Юрта бахача нахага даьхкача каьхатех, посылкех, телеграммех, цар яздаьча газетех, журналех, цхьаккха а дац дIа ца хьош тIехьа а даьнна, бувзама отделене уллаш. Почта хьа ма кхаьччинге сиха цунна сортировка а яь, юрта бахача нахага из дIайкхачийтара арабоал шоай болх безаш а из цIена кхоачашбеш а бола почтальонаш Арсеноева, Гендергуноева, Чентиева. Цудухьа массане а лоархIаш а сий деш а ба уж. Царна доккха баркал оал Псердахе бахача дукхача наха.

Балхага диллача цхьаккха хIаманца цунца нийсъе а цар гIулакхаш вIаши тардара цхьаккха бустам а хила йиш йоацаш я Сагопшински бувзама отделени. Цига дIачу ма ваьллингехьа бIарг тIаотт помещене цхьан оагIонцарча полкаш тIа гувнаш а даь хьалдетта латтача бIаьш долча газеташта, журналашта, кхыйолча корреспонденцена. Царех моллагIа цIов Iа хьанийцача юкъера Iолег хьакхаьча кIирэш, бетташ дола письмош, кхалнаьха цIей — 8 Март даькъала дувцаш даьхка открыткаш. Итт сахьат даьнна ха яр со цига нийсвеннар, ший балха тIа воацаш вар бувзама отделене начальник Мержоев Хьамзат.

— Мичав кулгалхо? — хьаттар аз цун а ший декхараш а кхоачашдеш (нагахьа санна уж дешаш цунах ала йиш яле) укхаза болх беш йолча операторга Мержоева Радимханага а.

Са хаттара жоп а луш цо аьлар:

— Из районни бувзама узле вахав. Iайха дена гIулакх Iа сога хьахайтача, цунна хьалхара жоп дала со кийча я, дукхача хана денз укхаза цунца цхьана оператор йолаш болх беш я со. Радимхана дувцачох, бувзама отделене начальник а дукха эшаш вац укхара, из ше хилча гIоне. хIана аьлча, массе а долча хIаман жоп дала кийча яр из хIанз укх сахьате, дIахо цун уйла мел чIоагIа хувцалой а. Аз дена гIулакх а тохкаш дар а фуд хайра цунна. ТIаккха беса хувцаелар, метта шек аха аьлар, Iаьржадар кIай да вла а гIерташ, шоайчул дикагIа болх беш бувзама отделени яц, яхаш, дувнаш даа йолаелар. Цо дувцачох дог кхардаш, борд-бордагIа беле а къежаш латтар цхьацца гIулакх дахьаш почте баьхка нах.

— Оаш фу ях Радимхана дувцачох, — аз хаттар дийча, царех цхьанне аьлар:

— Во бац акхар-м болх, кхы а вогIа бе а ма тарлоий из, — бегаш бир.

Бакъда, тIехьагIа гучадаьннар бегаш тIара даьнна дар. Бувзама отделене цхьан нен оагIонца хIара подписчикана лаьрхIа дола оагилгашка дизза дIачу а дехка, доахкаш дар наха яздаь газеташ, журналаш, царга иха писмош. Цар тIа фу яздаьд мича хов почта болхлошта а уж дIаьца дезараш та а. Царех цхьачар сиха оарц дехаш, унахочоа тIакхача яхаш дехар деш а хила тарлу. ТIаккха ше хургдар хинна даьнначул тIехьагIа дIакхаьчача каьхатах мел боккха бохам хул цун даьна, мел вас ю цу гIулакхо из хьадайтачарна а. Бакъда, цуп дукха уйла еш а бала болаш а бац бувзама отделене начальник а оператор а.

Январь. февраль, март бетташка почте хьакхаьча издалеш аз шийга дIахьекхача (иштта мара къаръе йиш яцар из) шагIара Мержоев Хьамзат хьаеха бер дахийтар Радимхана. Массехк минут хьалха цо районни бувзама узле вахав яьхар пачачахьалкхен болх а бита, ший коа-карта кулг тохаш воаллаш хиннав, ший балха тIара гIулакхаш да тIа ца хилча а дика лелаш а лаьрхIа...

Духхьал цу цхьан сагo ший декхар цIена кхоачаш ца дарах бIаьш болча наха боккха бохам баьб, цар сагота гIулакхаш юкъагIдаьхад. Дувцар письмоех а телеграммех а да. ХIаьта газеташи журналаши? Почте гувнаш а даь лоаттале мича яздаьд уж юртарча наха. ХIанз санна мара ераш хьакхоачаш деце, ахча а телаш хьаладийта мича деза ераш, яхаш детиъ уж. ХIаьта геттара бакъ а лув.

— Хьона гуча оагилгашка мел латташ дола газеташ, журналаш, письмош жа Iуй, бурувдеттарий да. Цар шоаш дIакхухьаргдолаш заявленеш а язъяь лоаттадеш да уж,— къарлу Мержоев Хьамзат.

Из иштта хилара тешал деш цаI мукъагIа заявлени махьокхал сога, тIаккха хьога ала хIама дац са, аьлча, йистхилар даланзар цунга.

Укхаза дадача газеташта, журналашта юкъе да республике цIи хеза болча I. З. Галаева дараш а. Вежарашха йолча Черсий-Балкхарой республике бурув тохаш ва из. Цо шийга доагIаш дола газеташ почте дита, оахош хьакхухьаргда яха заявлени йий хьажа ваха цар шагIа хилар со. I. Галаева дувц:

— Цу тайпара заявлени язъяь а яц, е саго язъе йиш йолаш а яц. Ши-кхо ди юкъа балхара цIавоагIа со, безам хул керда газеташ, журналаш деша, бакъда, уж шаккха а хилац. Цох тамаш елга а дац, тха почтерчар хьакхахьа дезаш деций уж?

Сагопшински бувзама отделенеца яхье яьлча санна болх беш я Акбиев Закре керте латтача Юкъерча Ачалкхерча бувзама отделене коллектив а. Сона дайнача суртах из керте латт аьлча а харцахьа хургда. Каьхата тIа-м из кулгалхо ва, балха тIа из воацаш вале а. Дийнахьа цхьайтта сахьат доалача хана из балха воацаш вар. Берацха кхийна сберкассе болх беш йола йоI яр цун декхараш кхоачашдеш хиннар а. Гучох, дисциплина яхилга фуд ховш вий-хьогI Акбиев. Из цхьаннахьара а лаха маганзар тхоиз. ТIаккха иштта волча кулгалхочун болх мишта хургба мотт шоана?

Цу хаттара жоп дала хьожаргва со. Бувзама отделене кIираш а доахаш дадаш да горисполкомера юртсовете, предприятешкара предприятешка, вежарашха йолча республикай организацешкара цигарча предприятешка доагIаш дола каьхаташ. Царга гIолла дIа-юха кьестаде дезаш дараш паччахьалкхен боккха лоархIам а болаш дола дешаш хила тарлу. Цхьабакъда, уж укхаза хьакхаьчача вIашкадетташ дIа а увттадеш лоаттаду. ХIаьта газетехи журналехи, кхыча корреспонденцехи дувца эшаш а дац. Кхыметтел цар шоай тайпан, 75 шу диза Акбиев ва-кх шийга дена каьхат, кхыйола почта йий хьажа укхаза аха везаш.

— Фу дергда, акхар почта хьа ца еча, гаьна ва везе а хьа цавеча воалий со? — йоах цо.

Бакълув воккха саг. Да воацача почтера гIулакх кхыча бесса хила йиш а яц. Хаттар отт: малагIа болх барах тел-теш З. Акбиевна алапи?

Кхы дикагIа дац Йоккхача Ачалкхерча Булгучева Люба керте латтача бувзама отделене коллектива гIулакхаш а. Цхьабакъда, кулгалхо а почтальонаш а шоай балха тIа бар. ХIаьта почта бахача нахага ший ханнахьа дIакхачийтара даькъе лакхе мел нийсденна кхоачамбоацараш укхаза а долаш да.

Лакхе йийцача района бувзама отделенешка сайна бIаргадайнар аз дIадийцача цар болх цхьаккха тайпа лаккха гIалат доацаш ба, яхаш га доахаш я Малгобекски районни бувзама узла начальника заместитель С. Кузьменко. ХIаьта цу коллективай болх оаха оахош тоабергба, материал кепа ца техача бакъахьа яр, яхаш яр КПСС Малгобекски горкома секретарь Т. Албогачиева а.

Парте горкома секретара цу тайпара къамаьл де дезаргдацар районни бувзама болхлошкара доагIар хьалхе а хьадийхадаларе, юрташкарча къахьегамхой хьашташ кхоачашдара боагIача бесса тIахьожам лоаттабаьбаларе. Парте горкомо а райисполкомо а из ца дарах хьахиннар да тахан вай дувцар. ХIаьта из Iалаьмате ийрча а вай хана хилар эхь долаш а хIама ма дий.

Б. КОСТОЕВ.

Сийлахь-йоккхача Коталон 40 шу дузаш

ХУДОЖНИК — ТIЕМ ТIА

Из дар Будапешта юххе. 30-ча зенитни артиллере дивизе политотдела балхахо — капитан Шаталов, цхьан батарее тIемахошта керда газеташ а дийша, ваха аьнна дIаволалушше, цIогIа техар: «Танкаш!». ДIахьежача, гаьна йоаццаш хиннача хьуна юкъера араелхаш латтар немций бронированни унзара танкаш. Команда елар: «Танкашта духьала тIом бе кийчлел!».

Духхьала тIа а хьежаеш еттаргIйолаш, бIаргIацкъам тохача юкъа дIаерзайир зенитчикаша йоккхий топаш. Цу сахьате ювла йолаелар уж. Лотаелар цхьа танк, цунна тIеххьа шоллагIъяр. КхоалагIъяр юхаерза елар. ОагIо тIа кхийттача йоккхача топо лотайир из а. Из тIом сопача хана, лотаенна йоагаш яр иттех тIема машин.

Из тIом чIоагIа дега чу бижар капитана, цудухьа, цигара юха а вена, ше тола чувоаллаше, къоаламца сихха диллар цо каьхата тIа цу тIема сурт. Цул тIехьагIа дукха ца говш тушаца диллар картина: «Йоагаш я королевски тигр».

Республике цIи хеза вола художник, вай мехкахо Сталинградера Праге кхаччалца вахав Сийлахь-боккхача Даймехка тIом болча хана тIема наькъашка гIолла. Сталинград, Курско-Орловски дуга, Днепрал дехьабоалача, Бухарест, Будапешт, Сальнок, Балатон яха Iам — бIаьхача наькъа этапаш. Фронте массанахьа а — тIемашта юкъерча перерывашка миччахьа а цхьанахьа окопа чу е новкъа болхаш салаIа сайцача сихлуш хиннав из къоаламца сурташ дехка, тIемахоштен эпсараштен карагIдийнна турпала гIулакхаш дицлургдоацаш каьхата тIа даха, кийчдеш хиннад фашистски гIаьрахоех дола сатирически плакаташ.

Из болх баьб цо тIом болабеннача хьалхарча деношка денз, Грозненски тIемагIашлой училища курсант волаш а тIехьа. Цу хана парте обкома юхе латташ дар стенд: «ТАСС кораш». Цу тIа деттар моттигерча художникий сатирически плакаташ. Царна юкъе хулар Шаталова дараш а.

Цу хана баьхача наха дагадоагIа царех цаI. Плаката тIа бар свастика кеп йолаш вIашагIхьаьрчача бIехалий орг. Советски тIемахочо шийбе боаллача моарзагIаца оатар бIехала корта. Цу тIа яздаь дар: «Чубаьннаб бIехал вай беша. Фу де деза? Бе беза бIехал!» Воиж плакат дар укх тайпара йоазув а долаш: «МалагIа ва тIехьарвар, со хьона тIехьа ва!» Байнарий кашамашта догIа жIаргаш тIа а дагIаш болча гув тIа латтар цIеша биза бола шоай хана эрсий бIуво йийтта эшабаь тевтонски рыцараш, татарий хан, Наполеон. Царна хьалхашка латтар Гитлер. Текст: «Кашамаш тIа ехкача езача Iоакъашта кIалбехкаб уж Российски бIуво. Гитлера чIоагIа маьлхара я волаш йоах: «Со а ва шоана тIеххьа воагIаш».

1942 шера аьхки Грозненски гIашлой училища курсанташ духьалбаьхар гитлеровски гIаьрахошта Дона гола чу. Хала тIемаш дар даьраш. Уж чакхдаьлча командоване ду Г. А. Шаталовна справка: «Курсанта новкъоста Г. А. Шаталова майрал гойтай — сихбаь беш латташ тIом хиннача хана баьча гона юкъера ара а даьха па дойташ лорадаьд политотдела партийно-политически документаш». Кхыметтел укхаза деш латташ тIемаш долча а баьб цо художника болх. Цудухьа кхыча документа тIа аьннад: «Къаьстта лоархIаме а боккхача маьхе а балхаш да Г. А. Шаталова ше художник хиларах тарра даьраш».

1942 шера сентябрь бетта «Сталинградская правда» яхача газета тIа арадаьннад цун сатирически плакат. Цу тIа аьннад: «Сталинград езаш дар шо? Ераш да шоана даша пхорч!»

Ноябрь бетта вай бIуво моастагIчун сталинградски группировкана го а баь дуккха немций карабоалабича фронта газетага дохьийт Г. А. Шаталова кIал яздаь «Гитлер капут!» аьнна ши дош а долаш хинна «Iан кIал ваха фриц» аьнна дола сатирически сурташ.

Курски дуга тIа тIом хиннача хана сатирически плакатий сери хьайир Г. А. Шаталова. Ер да царех цаI: «Чура араяьннача шалтай юхьигаш тIа яздаь «Украина партизанаш», «Югославски партизанаш», «Белоруссе партизанаш», «Польски патриоташ», «Сопротивление» аьнна йоазош а долаш йола тIаена Iалаьмате йоккха кит йола бIехал». Сурта тIа яздаь да: «Диаьр ловш бац фашистски бIехал». Из арадаьннадар «Гвардеец» яхача дивизионни газета тIа.

Цул тIехьагIа тIема турпалий портреташ дехк художника. Майра гIулакх даьдар шешегIа лоталуча сеймсаца немций танк лотаьча гIашлой училища курсанта Семенов Александра. Цун портрет дул художника: «Разведка». — Из цIи йолаш да Прохоровнана юхе тIом хиннача хана дилла сурт.

1945 шера милитаристски Японена духьаларча тIем тIа хул Г. А. Шаталов, хIаьта укхаза а корайоагIа цунна сурташ дехка ха. Чохара районе волаш цун теркам тIаоз шоай мукъагIа хила гIерташ долча халкъаша мохк дIалаца гIертарашта духьала баьча Сийлахь-боккхача Китайски цено. Керда сурт диллар.

Эскарера мукъаваьнначул тIехьагIа волалу художник Гаврил Андреевич Шаталов шийй фронтовой набросашкен сурташкеи хьежа а Сийлахь-боккхача Даймехка мотивех дола шийна дагадоагIача тIемай керда сурташ дехка а: «Малгобека юхе хинна тIом», «Сталинграде хинна тIом», кхыдараш. Цо хьинаре дакъа лоац тIема-патриотически чулоацам болча книжкашта оформлени еча: «Тийрка йистера чIоагIале» (арадаькккхад Нохч-ГIалгIай книжни издательства), А. Боковикова «Ийса никъ» яха форда дувцараш (Военмориздат), кхыдараш.

Котало яьккха 40 шу дизара хетадаьча суртий сери кийчъеш ва хIанз Сийлахь-боккхача Даймехка тIема ветеран. Къаьна а керда а сурташ, хIаьта иштта сатирически плакатий копеш гойт цо кагирхошта тIемах дувцаш. ХIаьта … Сийлахь-боккхача Даймехка тIемах шийна дагадоагIараш дувцаш къамаьлаш даьд ветерана республикански краеведчески музее, кхоалагIча, ткъоалагIча, ткъаь шоллагIча школашка.

Г. А. Шаталова хьинаре дакъа лоац Коталон 40 шу дизара кийчо еча.

Кагирхошта тIема-патриотически кхетам луча тIех дика дакъа лацарагIа тIема ветераний Советски комитета медаль енай художника.

СУРТА ТIА: тIема шерашка даь Г. А. Шаталова плакаташ.

Ю. ПОВАЛЯЕВ.

ДОАЗОЛ ДЕХЬАРА

Тахан — нацистски концлагерий тутмакхаш мукъабаьха Дунен халкъашта юкъера ди

БУХЕНВАЛЬДА НАБАТ ЕК ТХОАХ ХIАРАНЕ ДЕГ ЧУ

Соца къамаьл дер — 64 шу даьнна Сергей Богданов — хьалха Бухенвальд — Дора (лоацца МКБД) яхаш хиннача концлагере чубаьхкарий Дунен халкъашта юкъерча комитета вицепрезидент. Цу Iоажала лагере хиннав из дукха хIама ца эшаш диъ шера — 1941 шера октябрь бетта денз 1945 шера апрелага кхаччалца (лагерни номер 32912/810).

Ткъо шу даьнна зIамига саг волаш Сийлахь-боккха Даймехка тIом болабеннача юххье вигар сержант Богданов плен — из гIулакх деш хиннача даькъана наступлени еш хиннача вермахта бIуво Белоруссе гобаьчул тIехьагIа. ХьалхагIа немцаша дIалаьцача територе тIарча тIема пленни бараштa йолча лагере воаллавир из, тIаккха Варшавана юххе хиннача набахта веллар, цул тIехьагIа Гамбурга юххе хинначунчу. ТIеххьара а — Бухенвальде.

ЦIерага диллача башха кхераме а хургйий-хьогI, аьнна, хеталуш хинна «бухенвальд» («попа хьу») — из нацистски лагерь яр эггара унзарагIчарех йола фашистски «Iоажала фабрика». Массехк шера планомерно 56 эзар саг вийнав цига, царех 24 эзар саг советски гражданаш хиннаб. Моцал ла езар, айпваллалца къахьега дезар, тIалатташ йоккха хало хилар бахьан долаш лагере чубаьхкача наха юкъера лаьрхIача Бухенвальде «бахаш йоаккхаш хинна ха», унзарча статистика тешал ма дарра, ийс беттал тIехъялацар. Советски тIема пленни бараштa дола хьалаш (ужаш къаьстта шоаш лелабаьб Бухенвальде, нумераци а шоай йолаш) цига чубаьхкача кхыча нахачул дуккха вогIа хинна дале а, дукха хIама ца эшаш диъ шу лайнал цу чу Богданов Сергей. Теркам тIаоза дегаль, цу лагере чукхесса хиннача цхьан антифашиста дела тIа лаьрххIа дIаяздаь хиннад, «цунна къаьстта таIазар дара из советски тIема пленнеш боахкача чуволлалва», аьнна.

— Сево гIо дир тхона дийна диса? Сона даь ца Iеш, сона бовзаш хиннача дуккхача кхычарна а дийна биса... Догдахаро! Тхо гIертар фашизм — тхо тешаш дар цунах — хIалакьергйола ди хьатIакхаччалца даха. Амма цу гIулакхах бола тешам ца боабе, тIалатташ селла йоккхий халонаш, деш низаш, вера кхера ца везаш цхьаккха сахьат а доацаш долча хьалашка дегIах дог ца дилла геттара чIоагIа хала дар. Мичча хана а вахийта йиш яр хьо лийца боахкарий командаца тIо боахача е «приусадебни» огорода а беша а канализационни отстойника чура удобренеш болчакха тIа а ехкаш боккхача гув тIа хьаьтIачха. ХIаьта из де дезар даим удаш: из хIама чIоагIа зувш вар садист-эсэсовец, моллагIа «кадай» лелац аьнна шийна хетавеннар сакъердама цу бIехача кIоаг чу а вохийташ.

Фашизм эшаялцца йолча хана ца бовш биса шоай низ хургхиларга догдаха гIо дора наха чубоахкача наьха восстани кийчъяь ца Iеш, цар вахарцара морзо хьаллоаттаяьча лагере болх беш хиннача интернациональни подпольни комитето. Цхьан Сергейна меттел, лагере чубоахкача дуккхача цун доттагIашта а хоалуш дар цу бокъонца интернациональни хиннача (25 къама викалаш ма барий цига чубаьхкараш) антифашистски организаце шоашта гIо деш хилар. КIалбисараштa йоагIачул совгIа тийннача маьхка пайкаехи лагерни «баланда» калехи лаьтта Iацар цо деш хинна новкъостал, из латтар иштта, вIаши лагере а ухаш, деш хиннача малхбоалехьарча фронте немций цу е вокх городера аракхайса хиларах долча хоамех.

— Хьалха Бухенвальд — Доры — чубаьхкарий Дунен халкъашта юкъерча комитета член а, хIаьта цул тIехьагIа, 1982 шера денз, цун вицепрезидент а хиларах тарра — кертагIдоах Сергей Богданова, — берригa бехктокхам кхета а беш ала йиш я са: Бухенвальда набат хIанз а зов ца довш бекаш я тхоах хIаране дега чу. Шера цкъаза Европа духь-духьача мехкашка тхоай генеральни ассамблее гулделча, оаха массаза а кхайкаду тхоаш, из миччахьа хьалхьа йолалой неонацизмана духьала меттел, адамленна кхы а доккхагIа зулам дергдолча кердача дунен тIема кхерама а духьала къовсам лоаттабе нигат даь хилар.

Фашистски концлагера Iазап лайнараш шу тIехьа кIезиглу, лар ца юташ Iийнаяц Iайша хало, лайна бала. Цудухьа хет Сергей Богдановча а цун коллегашта а селла лоархIаме, дерригa шоашта бIаргадайнараша деш дола гешал дунен шоллагIча тIема шерашка хинна хIамаш наха дувцарех мара довзанза барий хьаькъалгеи дегашкеи кхоачадар.

Из хIама де лерхIаш деш да Бухенвальдски комитет а чуйоагIаш йолча Iоажала лагерашка чубаьхкарий Дунен халкъашта юкъерча комитеташа деш дола дерригa гIулакхаш. ДагадоххарагIа аьлча, духхьал цу лагере чубаьхкараша восстани яь — 11 апреле — да хIанз нацистски концлагерашка чубаьхкараш мукъабаьна Ди лоархIаш дунен тIа белгалдоахар. Шер-шера 11 апреле гуллу цу комитетий Генеральни советаш, ю симпозиумаши конференцеши — де лерхIар да халкъашта фашизмах дола бакъдараш дувцар, керда дунен тIом хьоабе гIерташ бараш хилар диц ца далийтара тIахьехар.

Ветеранаша - антифашисташа хьегаш дола къа зехьа довц. Боккхача лоархIаме да, хьалха Iоажала лагераш хиннача моттигашка еш йолча антифашистски митингашка иггаш эзараш бола нах ухаш хилар. Дукха хул царна юкъе, ирала дунен шоллагIча тIема унзара гIулакхаш ца довзаш бола, хIаьта а цун урокаш кхетаьраш. Царех керттердар да: хIанз из тIехьа доацача хана, бухенвальдаш кхы хургйоацаш машар бахьан къовсам лоаттабар.

Юрий КАЦНЕЛЬСОН. (АПН).

ТАМАШИЙНА «АНТИЯДЕРНИ» ПОЗИЦИ

Шовзткъа шу хьалха «атомни заман» чу яьннай адамле. Цхьабакъда, нагахьа санна атома энерги цхьайолча пачхаьалкхенашта Арктика ша дIа-хьа беллаши халача лазарах цамогаш болча наха дарбаш деши, квартираш йоахъеш а яьссача аренашка хий теэдеш а бола низ хинна дIаэттаяле, вокхарна атомо таро еннай нах хIалакбеш дола герз эргадоахаш тоадара, ядерни шантажа ларда тIа латта политика кийчъяра.

Дуне термоядерни катастрофага дIакхоачаде лерхIаш йола шоай авантюристически амбицеш чакхьяха дагахьа Малхбузен империалистически гIозараша леладеча гIулакхашта цхьатарра духьала яьннай ерригга прогрессивни адамле. Машара тIехьарча къовсамхой хьалхарча мугIарашка ба хила декхар долаши, бокъо йолаши бола Японе, ядерни Iоажала кхерам кхозза гIабессача мехка, къахьегамхой.

Хиросима, Нагасаки, Бикини — из ба сихдаь ядерни герзаш хьадаро ерригача адамленна мел кхерам тIабоссабе тарлу кхетадарга кхаччалца Японе халкъа бе бийза никъ.

Хила ма доагIара хинна хIама дар термоядерни герз дехкара хетаяь эггара хьалхара дерригдунен конференци духхьал Японе, Хиросиме яр.

Укх шера, Хиросимен Нагасакеи американски атомни бомбаш чуйийтта 40 шу дизари Бикини атолла тIа ВIашагIкхийттача Штаташа водородни бомбана тохкам баь 31 шу дизари белгалдоаккхаргдолча хана, машара тIехьарча японски къовсамхоша керда йоккхий митингаши демонстрацеши чакхъяха лерхI. Протеста маршаш Японе городашкеи юрташкеи хинна Iергъяц. Японе машар безача низий викалаша ядерни Iоажала духьаларча къовсамхой колоннашта юкъе а болаш гIа боахаргба дунен тIарча массе тайпарча мехкашка. Американски ядерни тIом хьеберий политикана шоаш цхьанна оагIорахьара раьза боацилга хьахьоккхаргда укх шера аьхкий Москве хургйолча 12-ча Дерригдунен кагирхойи студентийи фестивале дакъа лоацаргдолча къонача японцаша а.

ТIаккха, официальни Токиона фу хет? Ядерни герз дехкара проблемах шоай мехка гражданашта хетар хьаллоацаш йий из?

Цхьан оагIорахьара, Японе доалдеча гIозараша сихдаь ядерни герз хьадара шоаш массаза а бокъонца а духьала да аьнна хетадолийт. Цхьабакъда, вокх оагIорахьара...

Статистико гойтачунга хьожаргда вай. Я. Накасонэ кабинет Iаьдала керте латтача укх шин шера мел хинна а ядерни герз дIадаккхара проблемашца ювзаенна хинна а 54 резолюци йийцар ООН Генеральни Ассамблея 38-чеи 39-чеи сессешка. ХIаьта царех 19 мара Токиос къоабалъяьяц. Из фу яхилга да аьлча, ядерни лелхамех даьнна вуламаш кхозза. Iаьткъача мехка викало сихдаь хьадеш латта ядерни герзаш юлаозара тIаерзаьча инициативех 65 процент хьаллаца ца тигар да. Белгалдоалаш хIама да, цу юкъа Японе цу лоархIамеча проблемах лаьца цхьаккха а шийгара предложени хьаоттаь ца хилар.

Сел конструктивни йоаца шоай позици хьахьокха гIерташ японски дипломаташа йоах, хьаоттаь дукхагIйола инициативаш «эффективность кIезига» йолаш е «кхы тIа а Iомае» езаш я. Уж къамаьлаш саг тешарговоацаш хилар шаьра гуш да.

Официальни Токио цу тайпарча политика маIан кхычох доалл. ООН Генеральни Ассамблея сессе балха отчеташ Iомаяро укх тайпара вывод е йиш хулийт: Японе викал шийй тар ма лу Вашингтоно лаьцача позицена тIера ца вала гIерт. Дагадохийтаргда вай, цу вай хьоахалаьча шин шера ООН-ерча США викало антиядерни резолюцеш ювпача хана 12-зза вIалла голосовани ца яьлген 35-зза царна духьала голосовани яьлген. Алхха цкъа уйлаш вIашагIа ца кхеташ бисаб японскийи американскийи дипломаташ. Соахка Вашингтоно лаьцача позицена духьала йоллаше а, Японе, ше кхычарех тийша хIама доацаш хилар хьахьокха а лаьрхIа, хьаллаьцар ядерни йоацача зонаех дола дош массе оагIорахьара Iомадарах йола резолюци. Цхьабакъда, из а лоацаргъяцар дош цу тайпара Iомадаро ВIашагIкхийттача Штатий политикана принципиальни воздействи ерг йоацаш хиннадаь мара.

Японски социалисташеи коммунисташеи гуччахьа хоазахета алац Накасонэ кабинета политика «проядерни я». Ишта ала бахьанаш бокъонца долаш да. Официальни Токиос йоах, термоядерни герз Японе територе тIа цIаккха отта а даьдац е отта а дергдац. Цу деша хьалхайоах цо йовзаш йола, японски територе тIа герз хьа а дергдац, хьачу а дахьаргдац, дIа а оттадергдац аьнна хьахкхайкадаь кхо принцип. ХIаьта, ма дарра аьлча, Вашингтоно цIаккха а хам баьбац Японе ядерни йоацача принципий. Цхьабакъда, цхьан багара доагIаш санна йоах МИД-ей кхыча правительственни учрежденейи чиновникаша: «Японо - американски кхерамзален договорага хьежа Вашингтон декхарийла я мехка територе тIа ядерни герзи герза кхыдола керда тайпаши оттадара Токиогара хьалхха гIе а пурам эца. ХIанзалца хьа цу тайпара дехар хьакхачанза хиларах Японе ядерни герз да а дац е хинна а дац».

Цхьабакъда, американски коллегий «цIенача уйлаех» японски лидераш шеко йоацаш тешаш хилар бакъдац дукха а дукхагIа болча японцаша. ДIадаха шу чакхдоалаш «Иомиури» яхача газето общественни мненега даьча хаттараша хьахьеккхар, японций кхаь даькъах цхи дакъа Японе ядерни йоацача принципий Вашингтоно хам бу аьлча, ца тешаш хилар. Цул совгIа, хаттараш даьрех 47 проценто хьахкхайкадаьд, США атомни тIема кемаш цхьанна а оагIорахьара японски порташка доахкийтаргдоацаш правительства никъ бехкилга шоашта ловш хилар.

Машара тIехьара японски къовсамхой вIалла дага а доацаш хьаллаьцар Тихи океана къулбехьара. Ховш ма дарра, Нови Зеланде лейбористски правительства мехка порташка доагIаргдоацаш никъ бийхкаб ядерни герз тIалаттача е атомни двигателаш йолаш долча американски кемашта. Американски стратегаш корзагIбаьннаб шоай кхыча цхьоагIонхоша а цу тайпара решенеш тIаэцар кхераш. Вешта. Я. Накасонэс цу ханна оарцагIваьнна шийй доттагIчун Р. Рейгана сатедаьд Нови Зеланде даьр Японе цIаккха а дерг ца хиларах дош а денна.

Парламенте ше къамаьл деш, коммунистически партегарча депутата Кендзиро Ямахарас хьадийхар, японски правительства Нови Зеланде даьр санна дола гIулакх делген Япони Пентагона ядерни авантюрана юкъеяхьара кхерама кIалхарйоаккхилген. Долла хIама теркалдаьчул тIехьагIа, цо дIадийхарех хургда хиросимски трагеде 40 шу дузаш машара тIехьарча японски къовсамхоша кхайкаду керттера лозунгаш.

Александр ЛАЗАРЕВ,
АПН соб. корр.
Токио.

ШУН ГIУЛАКХ ДIАХОКХУХЬАРГДА ДИЙНАБАРАША

Сийлахь - боккхача Даймехка тIем тIа боабаьча мебельщикаштен хьу чакхйоахараштен «Терек» яхача Нохч - ГIалгIай производственни мебельни - дахчан хIамаш еча объединене територе тIа оттаьча обелискага бодача наькъа шинна а оагIорахьа сийлен ха тIа этта латт пионераш — № 61 йолча подшефни юкъерча школа юнармейцаш. Обелиска аьрда оагIорахьа партеи къахьегамеи ветеранаш, дехьа оагIорахьа — къахьегама вахар дIадоладеш бола къона болхлой. Циггача ба цехий викалаш, управлене болхлой.

Советски композиторий произведенеш лекх духовой оркестро.

ЦIаьхха музыка соц, обелискана дIатIаьвода парткома секретарь А. М. Дейнекин, цигара къамаьл ду цо гулбеннарашка:

— Деза новкъостий! Вай гулденнад тахан дийна боацараш, цхьабакъда, даим вай дегашка бисараш, дагабоха. «Шун гIулакх дIахокхухьаргда дийнабараша» яхача уж дагабохача Деина хетаяь митинг хьайийлларг лоархIаргья вай.

Торжественни марш ек. Производстве хьалха латташи новкъост уллув а волаш, хьаллаьца предприяте байракх а йолаш аравоагIа цаI.

— Тахан вай сужне долх, — йоахар дIахо парткома секретара, — вай Даьхен сийрда кхоане бахьан долаш шоай вахар дIаденнарашта, шоаш дийна болаш мелъяьккхача хана пачхаьалкхенен халкъан хьалхашкара тIемахочуни къахьегамхочуни декхар, кагирхой хьехархочуни хьехамчеи декхар, даьй декхари ноаной декхари кхоачашдаьрашта. Воашцара дIабахача новкъостий, кхоачарчеи гаргарчеи наьха цIераш дага а еха, вай ях: «ЦIаккха а ма йойла шун сийле. Дийнабарашта дагадоагIа шо. Шун гIулакх дIахокхухь цар».

Новкъоста Дейнекина цIераш яьхар Сийлахь-боккхача Даймехка тIема фронташка боабаьча мебельщикийи деревообработчикийи. Царех ба: планови отдела экономист Гарибальде ордена кавалер В. Н. Пивоваров, комсомола комитета секретарь, керттера энергетик хинна Дмитрий Толстенов, керттера бухгалтер А. А. Адуев, бухгалтер В. С. Болдаров, деревообработчикаш П. И. Воронков, П. Г. Емец, мастер А. Н. Зимин, столяр С. М. Коротков, станочник Б. Д. Монько (цун воI хIанз № 1 йолча цехе болх беш ва), вокхагIвола нормировщик Н. Ф. Смолин, сушильни цеха болхлой П. П. Семин, столяр нов. Стройный, столяр А. И. Скудин, станочник И. И. Тараканов, сварщик Хабибула Хайров.

Траурни музыка ек. Ийст ца хулаш цхьа минут йоаккх гулбеннараша. Байракх бе йоаллачо обелиска хьалхашка букара ерзаю объединене байракх, предприяте хьалха латтача болхлоша венок юлл, зизаш дохк.

Къамаьл ду комсомола комитета секретара Марзиева Халифас, цул тIехьагIа Сийлахь - боккхача Даймехка тIем тIа дакъа лоацаш хиннарий цIерагIа къамаьл де дош лу къахьегама ветерана М. П. Козара.

— Деза новкъостий, — аьлар цо, — вай Даьхе лораеш байна воай новкъостий сий деш дагабоха гулденнад вай укхаза. Вай, Сийлахь-боккхача Даймехка тIем тIа дакъа лоацаш хиннараш, дукха дисадац дийна, цхьабакъда, вай цIаккха а бицбац вайна хьалхара, сийрда, башха-хоза вай вахар бахьан долаш шоай сиош Iодехкараш. ЦIаккха а ма йойла цар сийле.

ДоккхагIдолча ноахала когаметта хьаотташ латт балха байракх лаккха айяь дIахьоргйолаш дола къона ноахал.

Къамаьл де дош эц къонача столяра Гайрбеков Сайдале. Цо Iобеш къонача болхлоша буа дув:

— ЦIеча байракха хьалхашка бIубенна дув буъ оаха вай Даьхе дег тIара дукха еза, цун рузкъа хIара деннеи хIара сахьатеи лораде а дебаде а, советски болхло яха кура цIи сийленца лелае...

Къонача болхлоша дув буъ. Дуви йоазув тIадола каьхат чудоалла папка генеральни директорга Н. А. Бондаревга дIалу Сайдале. Илли дек: «Балха сагал сийлехьа байракх дунен тIа яц».

Локхаш торжественни марш а йолаш, объединене ЦIе байракх дIачухьу. Митинг дIакъовлар хьакхайкаду.

Н. ЛЫКОВА.

ПхелагIа шу да Р. Бадаевас Нохч - ГIалгIай шекара заводе болх бу. Технолог я из. Шийна тIадилла гIулакх гешамс чакхдоаккх цо. Коллективо сий ду КПСС член йолча Розай. Из хержай халкъа тIахьожама группа членалла, Аргунски горсовета депутаталла.

СУРТА ТIА: Р. Бадаева.
З. АМЛИЕВА сурт.

Исторе бакъдар

Дунен шоллагIча тIема истореца дувзаденнача хаттарашта жоапаш тел советски историка, АПН тIема дешашта волча обозревателa, СССР Пачхаьалкхен премен М. В. Фрунзе цIерагIча премен лауреата полковника МОРОЗОВ Василе.

— Гитлеровски фашизми японски милитаризми эша а яь котало яьккхачул тIехьагIарча 40 шера дунен тIарча дерригача мехкашка арадийннад дунен шоллагIча тIема историех дола дуккха книжкаш, брошюраш, кхыйола публикацеш — духхьал Малхбузехьа арахийцай 100 эзар гаргга издани. МалагIа моттиг лоац тIема историографе советски тIема-мемуарни литература? ТIемах дола исторически бакъдар чIоагIдара мел лоархIаме да из?

— Сийлахь - боккхача Даймехка тIема тема — из советски историографе классически темаех цаI. Шовзткъа шера чухь из ма ярра яшха гIо ду советски мемуарни литература.

Шеко яц, чакхбаьннача тIема дерригa истори хьадулургдац духхьал цун доакъошхошта дагадоагIарех. Из — эггара хьалха историкий Iилман тохкамий декхар. Амма, мугIарерча тIемахошен тыла къахьегамхошен деча тешалашка денз унзарча тIема шерий полководцаштеи пачхаьалкхен деятелаштеи дагадоагIарашка кхаччалца йола мемуараш ца хилча йиш хургьяц Сийлахь - боккха Даймехка тIом лаьттача халачеи турпалчеи хана советски халкъо лоаттабаьча къовсама бIаьрча, масса оагIорахьара панорама оттае, машарен халкъий паргIатони гIулакх тIеххьара котдаргхиларах, социализм капитализмал тех хиларах уж тешабе гIо даьча вай Котало миллионаш болча наьха хьаькъалашта яь Iалаьмате йоккха воздействи дIахьокха.

Мишта метталоаттадергда мах баь варгвоаца рузкъа дола тIемеи къахьегамеи сраженей ветераний коллективни дагадоагIараш, вай ханарча наха йода мехка патриотически хозне мишта кхоачийтаргья коммунизм бахьан къовсам лоаттаберий къонача ноахалга. Цу тайпарча ноахалий эстафета керттерча средстваех цаI я, шеко а йоацаш, тIемах дола мемуарни литература.

Iалаьмате боккха ба мемуарни литература историко-познавательни кхетам балареи лоархIам, из я кхы цхьаькха а бокъонца дола дизза Iилман ларда тIа латта тIема истори хьадара источник.

ДагадоагIарий форме яздаьча динача книжка е статье чулоац патриотически уйлай Iалаьмате йоккха зарял, коммунизма идейшта тешаме хургболаш, социалистически Даьхенцара безам боккха хургболаш кхетам лу советски наха. ХIанз, Котало яьккха дукха хIама ца эшаш 40 шу даьнначул тIехьагIа а, Сийлахь - боккхача Даймехка тIема сий дола а цIаккха а йицлургйоаца а тема дагайохаш долча вайх хIаране, дерригача халкъо лоаттабаьча къовсама турпала оагIош юхахьаьль, дуккхача даькъе планета таханарча вахара корта беш дола истори довзар совдаьнкха ца Iеш, гIо ду наьха, эггара хьалха вай кагирхой, сакхетам чура советски патриотизмаи социалистически интернационализмаи идейш чIоагIъе, уж Советски Даьхенах доккхалле Iомабу, дунен социализма моастагIашта духьала отта кийчбу.

Историца кхетам балар — из цIаккха а дицлургдоацаращца кхетам балар. Цудухьа да вай опыт, ленински партеи советски халкъеи исторически коталонаш йовзар, юкъаралерзаяр, йоаржаяр, шеко а йоацаш, боккха пачхаьалкхен лоархIам бола гIулакх а къамаш мукъадахара а социальни цийсхо оттаяра а бола къовсам халкъаша дIахохьош йолча ерригача континенташ тIа цу опыто наьха творчествана стимулировани еш хиларагIа Iалаьмате боккха дунен халкъашта юкъера лоархIам болаш хIама хилар кертагIдаха бокъо йолаш вай хилар.

Чакхбаьннача тIема истори дагадохаро каралу идеологически фронта балхахошта хIанзарча ханарча истори «доашхаш» бараша дагалувцача доацарашта, тайп-тайпарча советологашта, фальсификаце духь-духьача приемашца Октябра коталоний, СССР социализм хьалъяра опыта сий доаде, кхыча мехкашкара нах Советий Мехках дIакъоахкабе гIерташ болча Советски Союза къайлагIарча а гучахьарча а моастагIашта духьала тIагIертта къовсам лоаттабара чIоагIа эша хоадам боллаш йола фактически материалаш.

Дага ца дохийтача йиш яц мемуарни литература В. И. Ленина мел боккхача лоархIаме хеташ хиннад. Цо лийрхIай цунах наха кхетам балара эффективни средство. Владимир Ильича дукхаза белгалдаьхад, «наха юкъе а нахаца а, бокъонца долча вахара юккъе болх баьча дуккхача балхахоша шоай опытах яздеш хилча» дика хургхилар (В. И. Ленин ПСС, т. 37, оагI. 407).

ТIема мемуараш увттаеча дакъа лоацаш, кагирхошта шийй йоккхача опытах дувцаш, социализмо даьха толамаш лорадара герз бе а довллаш лоаттабеча къовсамерча партеи халкъеи бартах яздеш германски фашизмаца диъ шера лоаттабаьча тIема халонаш шоай яIан тIа лаьттача доккхагIча ноахалах болча наха кхоачашду из ленински васкет а, историна хьалхашкара шоай граждански декхар а. ТIема мемуараш — цар автор мугIарера тIемахо е цIи хеза полководец, тылера берригаш санна вола къахьегамхо е воккха пачхаьалкхен деятель вале а — из да Даймехка тIема халача шерашка фашизмаца къовсам лоаттабаьрий тIема стройна юккъе лаьттача гражданинен коммунистеи деш дола шийй тайпара дола ма дарра дери, из да котало яьккхарий эстафета къонача ноахалга дIакхачийтар.

(АПН).

ГРОЗНЕРА ХОАМАШ

ХЬАЬШАШЦА ВIАШАГIКХЕТАР

Книжкаш дезарий Российски Федераце общества республикански организаце хьийха Нохч-ГIалгIайчене хьаьшалгIа вена хилар укх деношка СССР спорта мастер, Олимпийски ловзарий чемпион, вай мехка а Европа а яхьашка коталонаш яьха, лакхалла кхувсаваларах дунен экс-рекордсмен вола В. Н. Брумели композитор, дукхахча иллей автор Б. М. Емельянови. Цар вIашагIкхетарш хилар литература а искусство а езача Гудермесски педучилище, «Оргтехника» объединене, кхыча предприятешка а дешара заведенешка а. Филармоне зале хилар хьаьший кхоллама хетаяь сайренаш.

В. Брумела спортиви вахара чIоаггIа ювкъарло яьй цунна хинача халача травма, бакъда, зIамига волча хана денз журналист хила ловш хиннача цо язъю центральни газеташта лаьрхIа очеркаш, цул тIехьагIа дагалоацамий книжкаш, романа а. Цун пьесаш увттаьй вай мехкарча театрашка.

ХIьта композитора Б. Емельянова иллеш вайна хезад иллналархоша Кикабидзе Вахтанга, Георгиади Ксене дIаоалаш.

Г. ИГОРЕВ.

КЪОНАБАРАШ — ТIЕМА ДУХЬАЛА

ХIанз, вай дерриге халкъ Сийлахь-боккхача Даймехка тIем тIа Котало яьккха 40 шу дизара накъадодача хана, къаьстта а дика гу вайна советски наха тIема духьала лоаттабу къовсам. Машар хьал а лоацаш, шоай дош ала дагахьа гулбелар укх деношка А. П. Чехова цIерагIча библиотеке вай республика къона яздархой. «Къона яздархой — машара тIехьа къовсам лоаттабеш» — иштта цIи яр поэзе цу йоккхача сайрен.

Сайре хьа а еллаш, къамаьл дир вай республика яздархой Союзерча литературана пропаганда яра бюро заведующе Яндарбиев Зелимхана. Цо белгалдаьккхар бокхагIболча яздархоша тIема шерашка шоай произведенешка тIема къаьстта а чIоагIа вий кхайкаяь хилар. Царех я Зязиков Бахьаудина, Яндиев Джамалдина, Сулаев Мухьмада, кхычар произведенеш.

Ек къонача оазаш. Къонача поэтий Кодзоев Тимура, Ахмадов Мувсай, Попова Ольгай, Вышегуров Мухьмада, Яралиев Юсана, Угурчиев Азмат-Гире, кхы а дукхачар стихашка бар Даьхенцара безам, советски нах тIема чIоагIа духьала хилар.

Укхаза баьхкача Л. Н. Толстой цIерагIча Нохч-ГIалгIай пачхьалкхен университета студенташа теркам тIабохийташ ладийгIар къоначар произведенешка. Сайрене дакъа лаьцар СССР яздархой Союза членаша — поэташа Арсанукаев Шайхе, Шайхиев Iалваде.

«БЕРЛИН» — ГРОЗНЕ

Укх шерара ший ялхлагIа программа дIайолаьй Грознерча цирко. Из къаьстта а белгала я, хIана аьлча, из латт Германски Демократически Республикерча «Берлин» яхача цирка представленех. Гаьнарча мехкара хьаьший духхьашха баьхкаб Нохч-ГIалгIайчен столице. ХIьта цар программа чIоагIа езахургйолаш а я. Цирке баьхкараштa шоай говзал дIагойташ ба акробаташ, гимнасташ, эквилибристаш, говра баьреш - мушкетераш. Къаьстта а цецвоаккхаш, тамаш яйташ я цIокъломаш, ломаш кара а Iомадаь, Жан Гольдман Хоралла гойташ йола номер.

Ховш да, клоун воаца цирк къе долга. ХIьта наха сакъердам баккха хови ба клоунаш Тилон Оттон.

С. ОСМАНОВ.

ЮБИЛЕЙНА ХЕТАДАЬ ХЬАЖАР

ХАЛКЪА КХОЛЛАМА ЦIЕЙ

Дика чакхъяьннай Котало яьккха 40 шу дизара хетадаьча хьажара цхьоалагIа а шоллагIа а тураш. ДIадахача шоатта дийнахьа В. И. Ленина цIерагIча культура Дворце республика юртарча самодеятельни артисташа дIайолайир цу хьажара III тур.

Артисташ дег тIара къоабал а беш, цар лакха творчески аьттув балар ловш ловца а боаккхаш, хьажара из тур хьайиллар республика культура министра А. Г. Киндарова.

Хьалхарча дийнахьа шоай кхоллам гойташ яр республика йийтта районех ворхI район — Урус - Мартановски, Советски, Малгобекски, Веденски, Наурски, Ачхой-Мартановски, Грозненски.

Фу вIаштIехьдаьлар цу коллективай? Царна юкъе дикагIа кийчбеннабар урус-мартановцаш, Грозненски района артисташ, наурцаш.

Из цIей хьаделла бокъо елар урус - мартановцашта. Шоаех бенна из тешам цар боа а банзар. Цар гайтар дика кийчъяь программа, хоза костюмаш, исполнительски лакха культура.

Шоай программа цар хьайиллар «Тхо машаргахьа да» яхача хоровой иллеца. Массане а къоабалдеш тIаийцар Ошанина дешаех Туликова даьккха из илли. Иштта хоза декаш дар Даьхех, партех, болхлой классах, вахарах, машарах лаьца дувцаш дола кхыча районий коллективаша даьха иллеш а.

КхоалагIча тура концерташа гучаяьхар керда цIераш „цIаькказа а бIаргабайтар хьалхагIа денз бовзаш хинна иллиалархой, халхархой; хоровой, вокальни, халхара коллективаш, халкъа инструментий оркестраш, ансамблаш. Iалаьмате дика сводни хораш яр Урус - Мартана а Грозненски а районаша вIашагIтехараш. Хоза дийкар цар дIаоалаш хинна, «Партена баркал», «Сакъердаме ди», «Нурадилов Ханпашах дола илли» яха вайнаьха а эрсий а иллеш.

Боккъалдар аьлча, вайнаьха коллективашта юкъе кIезига хулаш хIама да иззал йоккхий хораш вIашагIтохилга.

Вайна дика йовзаш я Грозненски, Наурски, Малгобекски районий казачий хораш. Безаме тIаийцар цар дIааьнна «Бирса екаш яр Брянски хьу», «Наькъаш», «Массадолчун корта — маьхк», «Казакаш Берлине» яха а кхыдола а иллеш.

Советски, эрсий, нохч-гIалгIай композиторий иллей фантазеш, мелодеш йиййкар хIара коллектива концерте. Iалаьмате хоза леихар «ЗIамига лаьтта» яхача Пахмутова Александрас яздаьча илле муам Урус-Мартанерча берий музыкальни школе болх беш болча кхалнаха аккордеонисташа. Иштта хоза а дика а, наьха дегашка хьамсара уйлаш чуйоссаргйолаш тоаяь леихар «Нохч - ГIалгIай халкъа мелодеш» Петропавловская яхача станицерча музыкальни школа дешархоех Горчханов Мухьмада вIашагIъеллача халкъа инструментий берий оркестро. Укхаза дика гучаяьлар Мухьмада дирижера а педагога а лакха говзал, музыка кIоаргга кхетаеш из хилар. Специалисташа бокъта мах беш хIама да вайнаьха маIача наьха хораш. Цудухьа массаза а цар тIаоз зрителий безам. Хоза дийкар цар дIаоалаш дола «ДоттагIчох дола илли» (Грозненски район), «40 шу хьалхаь», «Жа Iуй илли» (Урус-Мартан), «Хьамсара Кавказ» (Ачхой - Мартан) яха иллеш.

Хьожаш бараша массаза а дика тIаэц берий кхоллам. Иштта дар Урус - Мартанерча ТасуевгIар йишаси вошаси цхьана даь халхар, кIаьнко хьалха а оалаш, МагIалбика кхалнаьха вокальни группо дIааьнна «Крейсер «Аврора» яха илли.

Самодеятельни коллективаш массаза а белгала я шоай репертуаре цар тайп-тайпарча къамий иллеш, халхараш юкъекхувлаш хиларца. Концертий программашта юкъе дар нохчий, гIалгIай, эрсий, казакий, молдаваний, негIий, кхыча къамий халхараш, иллеш, цхьаьцца кхыйола номераш.

Чтецаш кIезига бар укх хьажаре. Во ешанзар В. Маяковске «Новкъостаца Ленинца хинна къамаьл» яха стихотворени Петропавловская яхача станица стансовета председатела Н. Корытинас а.

ТIема а машара а тема дика йоашхаш яр Наурерча С. Губанова кийчъяь «Сатем лохаш вац» яха литературно - музыкальни композици. Цун лейтмотив хинна чакхдаьлар тIемах а тIема хенах а лаьца дувцаш дола иллеш, стихаш. Уж тайпа композицеш дукхагIа хиннаяларе, хозагIа а дикагIа а хургьяр дукхача коллективай программаш.

Цу туре цхьадола кхоачамбоацараш гучадаьлар. Шоашта могар а шоашкара доагIар а динзар Ачхой - Мартана, Советски, Малгобекски, Ведана районаша. Репертуар къе яр цар, дукхагIа йола номераш эсала яр. Дика йовзаш яр Советски районера «Башлам» яха халхара ансамбль. ХьалхагIа санна безам тIаозаш хозеи тIахъаьнна коачен дацар цо хIанз даь «Шароевски лоамарой халхар», «Кагирхой халхар».

Хьаяккха ши-кхо номер мара йоацаш эсала яр Малгобекски а Ачхой - Мартана а районий программаш а. ГIалгIай дукхагIа бахаш я МагIалбика район, цхьабакъда, гIалгIай цхьа илли, цхьа стих йоацаш оттаьяр цун репертуар. Хоза оаз, лакха говзал а йолаш иллналархой ба йижарий АхциевгIар. Хоза дийкар цар дIааьнна нохчий а эрсий а иллеш. Бакъда, хоза хургдар цаI мукъагIа а цар гIалгIай илли аьнадаларе. Укхаза беррига цар бехк а бац. Республика культура министерства а методцентро а уйла е езаш гIулакх да из а.

Жанрашка диллача, къе яр концертий программаш: иллеш, халхараш, паг-нагахьа стихотворени, ерригача районашка цхьа литературно - музыкальни композици мара яцар. Яцар драматически сценкаш, оригинальни номераш, кхыйола жанраш, шоай концертни программашка цхьайолча коллективаша уж номераш хургъяьнна цар цIераш яьха яле а. ХIьта, вайна ма харра, программашта юкъе дукхагIа жанраш хилар — художественни самодеятельноста кизга.

Сольни а, парни а, массови а халхараш дукха гойтар. ХIьта дикадараш кIезига дар. ДукхагIа дола халхараш шолалаь бераш санна шоайла тара дар. ЦIераш а яр цар инкубаторни кIоригаш санна къоастае хала йолаш: нохч-гIалгIай халхар; кхалнаьха халхар, кхалнаьха лирически халхар, кагирхой халхар.

ХIара коллектива халхар кхычоа тара доацаш, ший цIи, ший сурт - сибат долаш хила доагIа. ХIьта хьажара хьалхарча дийнахьа даьча халхараштa юкъе хьакъоастаде мегаргдолаш дар Грозненски районера «Праздничи атагински халхар», Урус - Мартанера — «Кхалнаьха лирически халхар», МагIалбикера «Джигитий халхар».

Хьажара хьалхарча дийнахьа тIеххьарча концерте шоай кхоллам гойташ бар Грозненски районера юртахой. Еррига а шоай программа дика кийчъяьяр цар. Iалаьмате дукха нах а бар царна юкъе. Лакхача профессиональни говзалца кхоачашйир цар дукхагIа йола шоай номераш.

Б. АБАДИЕВ.

СУРТА ТIА: МагIалбикера АхциевгIар йижарий ба илли оалаш.

А. ПУШКАРЕВА сурт.

Республика экранаш тIа

«КОТАЛО»

Вай мехка меттел, доазол дехьа а тахан дика йовзаш я актера а режиссера а Матвеев Евгений Семеновича цIи. Зритело дезаш а лоархIаш а тIаийцад цо даьккха массехк фильм.

19 апреле массанахьа хьокха доладу «Котало» яха цун керда фильм. Из доаккхаш дакъа лаьцад ГДР а Финлянде а кинематографисташа. Цун ларде дижад из цIи йолаш дола А. Чаковске роман.

Цу доккхача кинополотнос дувц машар лорабарал езагIа вай лаьтта цхьа проблема йоацилгах.

Фильма керттера турпалаш — Советски а (Воронов), американски а (Брайт) ши журналист. Эггара хьалха уж вIашагIкхет 1945 шера Потсдаме, шозлагIа цар вIашагIкхетар хул 1975 шера Хельсинке. Дизза 30 шу даьлча. Цу хана денз чIоагIа хувцаеннай Брайс Чарльза уйлаш.

Матвеев Евгенена дукхача хана денз дагаьлла тема я из. Дукха ха яр тIемах, машарах, вахарах дувцаш дола масштабни кинокартина оттаде из дагахьна. Уж «къинза шовзткъалагIа» шераш, лотаенна цIера чарх хинна чакхдаьннад цун кхеле гIолла.

Хьалхарча ший фильмашка — «Лаьттара безам», «Кхел», «Къаьстта лоархIамe декхар»; — тIем тIа шийна бIаргадайнар, ше теш хинначох лаьца Матвеева дувце, укх фильме цо айю тахан дунен тIа Iалаьмате чIоагIа ира латта тIема а машара а проблемаш.

Керттера ролаш ловзаю Михайлов Александрей Миронов Андреяси.

Укхаза ловзаш ба кхыбола артисташ: Чхиквадзе Рамаз (Сталин), Масюлес Альгимантас (Трумэн), Менглет Георгий (Черчиль).

«ЧЕЛЮСКИНЦАШ»

1933 шера Мурманскера Владивостоке яха эраьннача, Шмидт Отто Юльевича кулгалдеш хиннача экспедицех дувц ленинградски кинематографисташа даьккхача «Челюскинцы» яхача фильма. Массавар а керда наькъаш тахка, керда лаьтташ гучадаха, сигале кара е р з а е, Днепрогэс, Турксиб буллаш хьийза романтикий ханаш я цу тIа ювцараш. Цу гаьнарча Къулбаседе йодача экспедицеца баха безам болаш тайп - тайпарча къамий, тайп - тайпарча ханара нах бар. Экспедице бахийта дикагIбараш комсомольски собранешка хьахоржар.

Фильм оттадаьд режиссера Ершов Михаила, сценарий — Курганов Оскара. Дакъа лоацаш ба актераш — Лазарев Александр, Гвоздев Евгений, Вельяминов Петр, кхыбараш.

«АХЧАН КХОАЛАГIА ЙОЛА ОАГIУВ»

Болгарски кинематографисташа даьккхача укх фильмо дувц вахаре бокъонца хиннача цхьан судебни процессах. Цига бувцараш ба дешо ахча дохкаш лийннача цхьан группера нах. Кхо ди а кхо бийса а доаллаш милице гучайоакхх из зуламе группа.

...Цкъа цхьан бийсана больнице воалаву кертах хIама теха зIамсаг. Эггара хьалха цунна гIо-новкъостал лаьча лора Савова корадоагIа, чов хинначун куртка киса чура Iодежа антични дошо ахча. Лор из ахча юхадала вел-ча, ший лац из аьле, дIаэца тигац вокхо. Цу хIамо шеквоаккх из. ТIаккха цун духтIавала дагадох лора...

ДIахо цига фу хул ховргда фильмага хьежачунна.

В. КОВАЛЕВА.

НАЗРАНЕ— ЕРРИГСОЮЗНИ ТУРНИР

Укх деношка Назране хилар дзюдох йола кагирхошта юкъера Ерригсоюзни турнир, из хетаьяр революционерах ГI. Ахриевх болча дагалоацамаи Коталон 40 шу дизарен. Цунна юкъе дакъа лаьцар Шевченко, Баку, Нальчик, Тамбов, Черкесск, Орджоникидзе яхача а кхыча а городашкарча къоначо спортсменаша. Кхойтта тайпара дозал долча 200 сого къайсар хьалхара моттигаш.

Къовсамаш дIадоладалале торжественни парад-турнир кхаеллар хилар совхоз-техникума спортивни зале. Массане а аьттув балар ловш къамаьл дир ГI. Ахриева цIерагIча «Электроинструмент» завода партбюро секретара Б. Ториева, Сийлахь-боккхача Даймехка тIема ветерана М. Гадаборшева.

Турнира хьалхарча дийнахьа чемпионаш хилар Озиев Аликах (29 кг), Торшхоев Джамбулатах (32 кг), Цицкиев Мухьмедах (35 кг), Баркинхоев Русланах (38 кг), Астемиров Хьасанах (41 кг). Уж берригаш а назрановцаш ба.

Къовсамий шоллагIча дийнахьа шо-шоай дозал дараштa юкъе толаш хилар Черкесскера А. Чомаев, А. Кумуков, Малгобекера Я. Хамчиев, Назранера Б. Оздоев, Р. Тангиев, Б. Озиев, А. Аушев, Тамбовера А. Нехорошкин. Котало яьккхача беррига борецашта деннад цхьоалагIча степена дипломаши мах бола совгIаташи. Цул совгIа, Черкесскерча А. Кумуховна енней «Котало яккха гIертараха йола приз, дикагIа техника йолчоа хьожедаь совгIат делер назрановца Д. Торшхоевна.

Командни яхьашка хьалхара моттиг яьккхар Назранерча борецаша, шоллагIа хилар Нальчикера коллектив, кхоалагIа моттиг Черкесскерча команда яьккхар.

Р. АЗИЕВ.

Бирсача шерех

Селхан КПСС Грозненски горкома актови зале хилар «Сийлахь - боккхача Даймехка тIем тIа советски халкъо Котало йоаккхаш литературан искусствaн лаьцача даькъа лоархIамах» политдешара аргIанара заняти.

Цига къамаьлаш дир цу бирсача хана республика тIема-шефски организаце председателаш хиннача композитора, Нохч - ГIалгIай АССР заслуженни артиста, культура балха методцентра болхлочо А. Халебске, республика культура министерства финансово - планови отдела начальника, Нохч - ГIалгIай АССР заслуженни экономиста А. Кузьминас, тIема а къахьегама а ветеранаша, цу хана вIашагIтехача фронтови бригадай доакъашхоша: Нохч - ГIалгIай АССР заслуженни артиста, хIанз тIема-шефски организаце председатель волча Шаипов Хьасана, Нохч-ГIалгIай АССР культура заслуженни болхлочо, В. И. Ленина цIерагIча культура Двореца оперни кружока кулгалхочо Соколов Виктора, Российски Федераце заслуженни артистка, пенсионерка Алиева Тамарас, М. Ю. Лермонтова цIерагIча эрсий драматически театра артиста, Российски Федераце халкъа артиста Оглоблин Виктора.

А. БЕК.

Редактора заместитель
М. М. ХАМХОЕВ.

ТЕЛЕВИДЕНИ

11 АПРЕЛЬ

I ПРОГРАММА

8.00 — «Ха».
8.35 — Советски Союза Турпалца М. П. Девятаевца школьникаш вIашагIкхетар.
9.10 — «Иштта болалора оалам». Художественни фильм.
10.10 — «БIаргашта гушдар — теша халадар».
11.10 — «Лицедей». Фильм-концерт.
11.40 — «Кердадараш».
14.30 — «Кердадараш».
14.50 — «Пятилетка — хIаране гIулакх». Документальни фильмаш: «Вай фу дов...», «Пропагандист — пятилеткана», «Говзанча Журавлевна хетар».
15.40 — «Къоначар кхоллам».
16.10 — «Шахматни школа». Говзала урокаш.
16.40 — «Кердадараш».
16.45 — ДIалокх арфий квартето.
17.00 — «...Ялхайтта шу даьннен боккхагIеи».
17.45 — С. Рахманинов. «Чхар» яха симфонически фантази.
18.05 — «ЦIавар». Мультфильм.
18.15 — Миллионий ленински университет. «Къахьегам — общество — саг».
18.45 — «Тахан дунен тIа».
19.00 — «ХIара сурта тIа — малх».
19.15 — «Космонавташ лаьтта бу» яхача телевизионни фильма премьера.
20.20 — ГIинбухен Пачхахьалкхен академически эрсий халкъа хора концерт.
21.00 — «Ха».
21.35 — Сийлахь - йоккхача Коталон 40 шу дизарга. «Вай уж наькъаш дицдалийта йиш яц». Поэзи. С. Михалков.
21.55 — Балетах. СССР халкъа артисташа Т. Таянинаси В. Ковтунен.
23.00 — «Тахан дунен тIа».

2. ПРОГРАММА

8.00 — Iуйранара гимнастика.
8.25 — «Объектив — оанхарой. Борз». Iилма - довзийтара фильм.
8.35, 9.35 — Природоведени. 4-гIа класс. Лаьттен из лорадари.
8.35 — «Иссык-Кульски этюдаш». Iилма - довзийтара фильм.
9.05, 12.35 — Исландски мотт.
9.55 — «Новоселы в Кодрах». Iилма-довзийтара фильм.
10.05 — ПТУ дешархошта. Л. Н. Толстой. «ТIоми дунен». (Роман хьакхоллара истори).
10.35, 11.40 — Зоологи. 7-гIа класс. Оанхарой.
11.00 — «Джейранаш—эрий аренашка». Iилма-довзийтара фильм.
11.10 — «Дезалй школей». Телевизионни журнал.
12.05 — Сийлахь - боккхача Даймехка тIема ханара литература. 10-гIа класс.
13.05 — Джонатан Свифт. Вахарен кхолламеи оагIонаш.
14.05 — «КъайлагIа кхаджтассар». Субтитраш дола художественни фильм.
15.35 — «Кердадараш».
17.35 — Космонавтика Денга. «Гагарина созвезди». Телевизионни фильм.
17.50 — «Биотехнологи». Документальни фильм.
18.00 — Республика кхашка. Юртабоахама обозрени (гIалгIай меттала).
18.15 — «Закон. Бокъо. Мораль».
18.45 — Киножурнал.
18.55 — «Телезу» (нохчий меттала).
19.10 — «Нохч - ГIалгIайчен ди».
19.30 — Ю. А. Жукова къамаьл.
20.00 — «Бийса дахкъала хийла шун, бераш!» «Фика приключенеш». Мультфильм (ЧССР).
21.00 — «Ха».
21.35 — «Хьайна амар ле». Телевизионни художественни фильм. 2-гIа сери.
22.40 — «Кердадараш».

12 АПРЕЛЬ

КОСМАНАВТИКА ДИ

I ПРОГРАММА

8.00 — «Ха».
8.35 — «Берашта — оанхарех».
9.05 — «Хьайна амар ле». Телевизионни художественни фильм. 1-гIеи, 2-гIеи сереш.
11.10 — «Къоначар кхоллам».
11.40 — «Кердадараш».
14.30 — «Кердадараш».
14.50 — «Дизза шу» яхача документальни фильма премьера.
15.40 — Концертни зале — школьникаш.
16.30 — «Кердадараш».
16.35 — «Эрсий метта къамаьл».
17.05 — Подмосковьера агропромышленни комплекс.
18.00 — «Гаьнарен юхерен илли».
18.30 — ПВО эсарах долча документальни фильма премьера. «Сигле лораеш», «Советски Герзашцара Низаш» яхача циклцара.
18.45 — «Тахан дунен тIа».
19.00 — РСФСР халкъа артиста Н. Некрасова кулгалдеш оттадаь Центральни телевиденеи Ерригсоюзни радиои эрсий халкъа инструментий Академически оркестра концерт.
19.50 — Сийлахь - йоккхача Коталон 40 шу дизарга. «Коталон стратеги» яхача дукха сереш йолча телевизионни документальни фильма премьера. 8-гIа фильм — «Вахара наькъаш».
21.00 — «Ха».
21.35 — Космонавтика Денна хетадаь концерт.
23.05 — «Тахан дунен тIа».

II ПРОГРАММА

8.00 — Iуйранара гимнастика.
8.15 — «Юххьера дIадоладеш массаза а». Документальни фильм.
8.35, 9.35 — Истори. 4-гIа класс. «Со — Советски Союза гражданин».
9.05, 13.10 — Английски мотт.
10.05 — ПТУ дешархошта. Эстетически кхетам балар. Музыка — искусства тайпа санна. 1-гIа передача.
10.40, 11.40 — Истори. 7-гIа класс. Емельян Пугачева кулгалдеш ханна тIом.
11.10 — А. Прокофьева поэзи.
12.10 — Физика. 9-гIа класс. Электромагнетизма законаши царех пайда эцари.
12.40 — Юкъара биологи. 10-гIа класс. Экологически системаш.
13.40 — «Ха а ха, хьаде а Iомале». Iилма - довзийтара фильм — дешархошта.
14.10 — А. П. Чехов. «Дядя Ваня».
14.55 — «Искусство — хинначун летопись»! СССР халкъа художника Е. Е. Моисеенкой кхолламах.
15.20 — «Кердадараш».
17.10 — «Юрий Гагарин». Телевизионни фильм.
18.00 — «Хьехархо — кура дакъа» (нохчий меттала).
18.20 — Хьайбаш леладар — ударни фронт». «Рубежагара рубежага кхаччалца («Самашкински» совхоз).
18.50 — «Нохч - ГIалгIайчен ди».
19.10 — «Заманхо» (гIалгIай меттала).
19.40 — «Объектив бехк бу».
20.00 — «Бийса даькъала шун, бераш!» «ДоттагIий хургда вай». Мультфильм.
20.15 — «Содружество». Телевизионни журнал.
20.45 — Ашараш локх г. Даугавпилса халкъа оркестра.
21.00 — «Ха».
21.35 — «ХIама Iодожара нисго» яхача телевизионни художественни фильма премьера. 1-гIеи 2-гIеи сереш.
23.45 — «Кердадараш».

РАДИО

11 АПРЕЛЬ

I ПРОГРАММА

6.40 — Керда хоамаш (эрсий меттала).
6.45 — Керда хоамаш (нохчий меттала).
6.50 — Керда хоамаш (гIалгIай меттала).
6.55 — Хоамаш. Хаоттамах бола хоам (эрсий меттала).
8.15 — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя» газетий обзор.
8.23 — «Сердало» газета обзор.
8.30 — Передачай программа (эрсий меттала).
8.33 — Передачай программа (гIалгIай меттала).
8.35 — Реклама (эрсий меттала).
8.40 — «Дего тIадиллараца» (гIалгIай меттала).
9.15 — «Къона таланташ» яха передача (нохчий меттала).
11.15 — «Къамаьл ду районни радиос. Веденски районера передача (нохчий меттала).
11.30 — «Сийлахь - йоккхача Коталон 40 шу дизара — 40 къахьегама хьинаре кIирa» (нохчий меттала).
11.45 — «Яхь йоаржарах даьха толамаш» (эрсий меттала).
17.15 — Передачай программа. Хаоттамах бола хоам (эрсий меттала).
17.16 — «ДоттагIий оазаш» (эрсий меттала).
17.31 — «Шоана, производства хьалха латтараш». Концерт. (гIалгIай меттала).
18.00 — Керда холмаш (эрсий меттала).
18.10 — Керда хоамаш (нохчий меттала).
18.20 — Керда хоамаш (гIалгIай меттала).
18.30 — «БIаьстан кхашкара балхашта — сухади дикали» (гIалгIай меттала).
18.40 — «Унахцlено» яха радиожурнал (нохчий меттала).

12 АПРЕЛЬ

I ПРОГРАММА

6.40 — Керда хоамаш (эрсий меттала).
6.45 — Керда хоамаш нохчий меттала).
6.50 — Керда хоамаш (гIалгIай меттала).
6.55 — Хоамаш. Хаоттамах бола хоама (эрсий меттала).
8.15 — «Грозненский рабочий» газета обзор.
8.23 — «Ленинан некъ» газета обзор.
8.30 — Передачай программа (эрсий меттала).
8.33 — Передачай программа (нохчий меттала).
8.36 — А. Пахмутова. «Созвездие Гагарина» яха вокальни цикл (эрсий меттала).
11.15 — Ерригсоюзни ленински коммунистически субботнина накъадолхаш. «Традицешта тешаме да» (гIалгIай меттала).
11.30 — ДIалокх халкъа инструментий оркестро (нохчий меттала).
11.45 — БIастан культураш дIаюалга дIахьу» (нохчий меттала).
15.15 — ТIема гIуланхашта хетадаь дола мугIараш». Композици (гIалгIай меттала).
15.35 — Реклама (эрсий меттала).
17.15 — Передачай программа. Хаоттамах бола хоам (эрсий меттала).
17.16 — «Коммунисташ хьалха латт». Корреспонденци (гIалгIай меттала).
17.31 — «ЦIе сийгаш» (гIалгIай меттала).
18.00 — Керда хоамаш (эрсий меттала).
18.10 — Керда хоамаш (нохчий меттала).
18.20 — Керда хоамаш (гIалгIай меттала).
18.30 — Юртара вахар» (эрсий меттала).
18.40 — «Вахара хьисап — советски» (нохчий меттала).

Хаоттам

Тахан республике гIоллен Грознен хувцалуш морхаш а йолаш, йоачан а йоацаш, малхбузехьара секунде 3—8 метр чIоагIа мух а хьекхаш хилен фегара температура республике 18—23, Грозне 20—22 градус йовхал йолаш хилен тарлу.

Кхоана морхаш а йолаш, йоачан а йоацаш, тайп-тайпарча оагIонашкахьара секунде 3—7 метр чIоагIа мух а хьекхаш, фегара температура бийсана 5—10, дийнахьа 17—22 градус йовхал йолаш хилен тарлу.

Метеостанци.

ТХА АДРЕС: 364907, г. Грозный, Маяковске, ул. 92. Телефонаш: редактора — 2-45-57; редактора заместитела — 2-85-07; бехктохкама секретара — 2-84-68; отделий: партийни вахара — 2-54-04; промышленностен транспортен — 2-65-01; юрта боахама — 2-47-84; культура — 2-64-75; письмой — 2-85-64; корректорске — 2-89-88.

НАШ АДРЕС: 364907, г. Грозный, ул. Маяковского, 92. Телефоны: редактора — 2-45-57; заместителя редактора — 2-85-07; ответственного секретаря — 2-84-68; отделов: партийной жизни — 2-54-04; промышленности и транспорта — 2-65-01; сельского хозяйства — 2-47-84; культуры — 2-64-75; писем — 2-85-64; корректорская — 2-89-88.

Газет арадувл шинареи, ереи, шоаттеи деношка

СФ00120. «Грозненский рабочий» издательства типографи, Маяковске, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92. Заказ № 1772.